

K NĚKTERÝM PROBLÉMŮM SPOJENÝM S POKRAČOVÁNÍM V TRESTNÉM ČINU, TRVAJÍCÍMI A HROMADNÝMI TRESTNÝMI ČINY

PAVEL ŠÁMAL

Abstract: On Some Issues Related to the Continuation of the Offence, on Going, and Cumulative Offences

The journal article discusses the problems associated with crimes committed over a longer period of time, in particular in the context of the Supreme Court's decision of 23 September 2020, file number 8 Tdo 866/2020, which dealt with whether the offence of stalking under section 354 of the Criminal Code was a continuation of an offence or an ongoing one. When discussing this decision in the Criminal Division of the Supreme Court, a debate was held as to whether it was correctly an ongoing or cumulative offence. The article deals with the arguments that have been made in this regard and concludes that it is an ongoing offence. In that context, it also addresses the issue of the so-called coherent actions, and on the basis of analysis of Supreme Court jurisprudence, that these are not another category of crimes characterised by a longer period of committing, but are merely an adjunct in theory and practice of differentiated categories of offence, ongoing offence, and cumulative offence which serves only to refine and distinguish them correctly in specific cases under assessment.

Keywords: continuation of offence; ongoing offence; cumulative offence; so-called coherent action

Klíčová slova: pokračování v trestném činu; trvajících trestný čin; hromadný trestný čin; tzv. souvislé jednání

DOI: 10.14712/23366478.2024.161

I. ÚVOD

Problematika pokračování v trestném činu, trestných činů hromadných a trvajících je jednou z nejdůležitějších v trestním právu a poměrně často se jimi zabývá literatura i judikatura, která však není vždy jednotná, a proto v tomto příspěvku na základě rozboru jednotlivých kategorií trestných činů trvajících, hromadných a pokračování v trestném činu a na příkladech konkrétních skutkových podstat hodlám demonstrovat význam určování jednotlivých skutkových podstat a důležitost správného určení povahy konkrétního trestného činu z hlediska mnohosti trestné činnosti. Po rozboru jednoho z nedávných rozhodnutí Nejvyššího soudu se budu zabývat problematikou tzv. souvislého jednání a soustavnosti jednání, a to na základě rozboru relevantní judikatury. Cílem

v této souvislosti je na základě české judikatury¹ posoudit, zda tzv. *souvislé jednání* je „další kategorií“ trestných činů (jako tzv. stavové delikty) vedle pokračování v trestném činu, trvajícího trestného činu a hromadného trestného činu, anebo jde jen o doplněk těchto kategorií z hlediska konkrétní charakteristiky posuzovaného trestného činu.

Doba páchání trestného činu může být v některém případě dílem okamžiku, ale jindy může páchání trestného činu trvat delší dobu, což pak má význam pro řešení některých hmotněprávních otázek, např. časové působnosti trestních zákonů, vzniku trestní odpovědnosti pachatele z hlediska jeho věku, jednoty skutku, promlčení apod., ale i procesních otázek, a to zejména totožnosti a dělitelnosti skutku v procesním slova smyslu, neboť novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 265/2001 Sb., bylo přijato nové výkladové pravidlo, podle kterého se *skutkem podle trestního řádu* rozumí *těž dilčí útok pokračujícího trestného činu, není-li výslovně stanoveno jinak* (§ 12 odst. 12 tr. řádu; jinak je stanoveno např. v § 12 odst. 11 tr. řádu²), přičemž vymezení okruhu zákonných překážek trestního stíhání bylo doplněno tak, že *za překážku věci rozsuzené (rei iudicatae) se nepovažuje odsouzení za jiný dilčí útok pokračujícího trestného činu* (§ 11 odst. 3 tr. řádu).³

V české teorii se podle časového momentu rozlišují

- pokračování v trestném činu,
- trestné činy trvající a
- trestné činy hromadné.⁴

---

¹ V tomto příspěvku se záměrně nezabývám zahraničními právními úpravami a na ně navazující judikaturou, neboť to by přesahovalo jeho zaměření i rozsah. Komparativní přístup k této problematice by vyžadoval zevrubnou analýzu nejen právní úpravy, ale i související teorie a judikatury, a to nikoli jen v jednom státu, ale přinejmenším v několika z nich. Předpokládám, že takové komparativní analýze bych se věnoval v některé z následujících prací.

² Blíže srov. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád I: § 1–156: komentář*. 7. dopl. a přepr. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2620.

³ Srov. HERCZEG, J. – HOŘÁK, J. in: ŠÁMAL, P. – GRÍVNA, T. – BOHUSLAV, L. – NOVOTNÝ, O. – HERCZEG, J. – VANDUCHOVÁ, M. a kol. *Trestní právo hmotné*. 9. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, s. 311. Důsledkem je umožnění odděleného projednávání dilčích útoků pokračujícího trestného činu, kdy soud může rozhodnout o části pokračující trestné činnosti, k níž provedl potřebné důkazy, a zbytek projednat v dalším řízení, ve kterém bude uložen *společný trest za pokračování v trestném činu* (§ 45 tr. zákoníku). Tím došlo u pokračování v trestném činu k jinému vymezení skutku v trestním řádu, než jak byl v teorii dosud chápán (zejména pokud jde o totožnost skutku). Zatímco tedy podle trestního práva hmotného se důsledky pokračování v trestném činu nijak nezměnily, podle trestního práva procesního dochází z hlediska potřeb praxe k účelovému rozštěpení pokračujícího trestného činu na dilčí útoky. *U pokračujícího trestného činu* je tak třeba rozlišovat *skutek v hmotněprávním smyslu* (zde je pokračování v trestném činu stále jedním skutkem) a *skutek v procesněprávním smyslu* (kdy je samostatným skutkem každý dilčí útok pokračujícího trestného činu).

⁴ Na tomto rozdělení a následujícím vymezení pokračování v trestném činu, trestných činů trvajících a hromadných se v zásadě shodují všechny současně české učebnice trestního práva hmotného (srov. KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 183–188; JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 5. vyd. Praha: Leges, 2016, s. 153–161; ŠÁMAL – GRÍVNA – BOHUSLAV – NOVOTNÝ – HERCZEG – VANDUCHOVÁ a kol., *c. d.*, s. 116–122) i komentáře k trestnímu zákoníku [DRAŠTÍK, T. – FREMR, R. – DURDÍK, T. – RŮŽIČKA, M. – SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestní zákoník: komentář: I. díl (§ 1 až 232)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015, s. 757–768; ŠČERBA, F. a kol. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 193–195 a 1128–1135; ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I: obecná část (§ 1–139): komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 272–275 a 1664–16820].

Ve všech těchto případech tvoří trestná činnost skládající se z řady dílčích aktů či spočívající v udržování protiprávního stavu z hmotněprávního hlediska *jeden skutek* a *jeden trestný čin* a probíhá po delší dobu. U těchto trestných činů je situace dále charakterizována tím, že stadium následující po pokusu trestného činu není jednorázovým aktem, ale je rozloženo na delší časový úsek, jehož začátkem je moment dokonání trestného činu (okamžik, kdy jsou naplněny všechny znaky skutkové podstaty trestného činu) a koncem moment ukončení či dokončení trestného činu. Podstatný rozdíl mezi nimi je však v tom, že *pokračování* v trestném činu je *formou provedení takového trestného činu* (např. obchodování s lidmi podle § 168 tr. zákoníku, vydírání podle § 175 tr. zákoníku, krádeže podle § 205 tr. zákoníku, podvodu podle § 209 tr. zákoníku, zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 tr. zákoníku atd.), která v některém konkrétním případě takového trestného činu může být dána a v jiném nemusí, zatímco u *hromadného trestného činu* [např. nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 3 písm. b) tr. zákoníku nebo pohrdání soudem podle § 336 tr. zákoníku] je požadovaná *mnohost útoků znakem jeho skutkové podstaty*; podobně je tomu také u *trvajících trestného činu* [např. zbavení osobní svobody podle § 170 tr. zákoníku nebo omezování osobní svobody podle § 171 tr. zákoníku], kde zákonem požadované *udržování protiprávního stavu vyplývá z dikce skutkové podstaty* (č. 57/2007 a č. 43/2011-I. Sb. rozh. tr.). Z těchto důvodů trestní zákoník obsahuje v § 116 tr. zákoníku legální definici pokračování, zatímco obdobnou definici trestného činu trvajících nebo hromadného neobsahuje.⁵

Pokračování v trestném činu je vymezeno v § 116 tr. zákoníku, podle něhož se jím rozumí takové jednání, jehož jednotlivé dílčí útoky vedené jednotným záměrem naplňují, byť i v souhrnu, skutkovou podstatu stejného trestného činu, jsou spojeny stejným nebo podobným způsobem provedení a blízkou souvislostí časovou a souvislostí v předmětu útoku. V pokračování jsou nejčastěji páčány majetkové trestné činy (např. trestný čin krádeže podle § 205 tr. zákoníku, zpronevěry podle § 206 tr. zákoníku nebo podvodu podle § 209 tr. zákoníku), hospodářské trestné činy (např. padělání a pozměnění peněz podle § 233 tr. zákoníku, zkrácení daně poplatku a podobné povinné platby podle § 240 tr. zákoníku či vystavení nepravdivého potvrzení a zprávy podle § 259 tr. zákoníku), ale i další trestné činy. Např. v naší učebnici uvádíme případ, kdy měl dospělý pachatel s třináctiletou partnerkou jeden sexuální kontakt v lednu, jeden v březnu a poslední v dubnu téhož roku. Každý z těchto dílčích aktů by posuzován sám o sobě (izolovaně od ostatních) naplňoval skutkovou podstatu trestného činu pohlavního zneužití (§ 187 tr. zákoníku). Vzhledem ke spojitostem těchto dílčích útoků nebudeme však jednání pachatele posuzovat jako tři trestné činy pohlavního zneužití, ale jako jeden trestný čin pohlavního zneužití, ve kterém bylo pokračováno. Půjde tak nikoli o tři jednání, ale o jedno jednání (jeden skutek) spáchané *více dílčími útoky*. To ovšem za předpokladu, že budou splněny požadavky obsažené v citovaném ustanovení § 116 tr. zákoníku.⁶

Trvajícím trestným činem je takový čin, kterým pachatel vyvolá protiprávní stav, a ten pak udržuje (např. trestný čin zbavení osobní svobody podle § 170 tr. zákoníku,

⁵ Tamtéž, s. 1665.

⁶ NOVOTNÝ, O. – ŠÁMAL, P. in: ŠÁMAL – GRIVNA – BOHUSLAV – NOVOTNÝ – HERCZEG – VANDUCHOVÁ a kol., c. d., s. 311.

trestný čin omezování osobní svobody podle § 171 tr. zákoníku, trestný čin účasti na teroristické skupině podle § 312a tr. zákoníku), anebo udržuje protiprávní stav, aniž zákon vyžaduje, aby jej také vyvolal (např. trestný čin ohrožování závadnými potravinami a jinými předměty podle § 156 odst. 1 tr. zákoníku ve formě „má na prodej“). Podstatným rysem trvajících trestných činů je, že se zde postihuje právě ono *udržování protiprávního stavu*. Podle judikatury je trvajícím trestným činem týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 tr. zákoníku (srov. č. 17/2015 Sb. rozh. tr.), trestný čin zběhnutí podle § 386 odst. 1 tr. zákoníku (č. 31/1996 Sb. rozh. tr.) nebo trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. e) tr. zákoníku (č. 63/2012 Sb. rozh. tr.). Dalšími trvajícím delikty jsou již uvedené trestné činy zbavení osobní svobody podle § 170 tr. zákoníku a omezování osobní svobody podle § 171 tr. zákoníku, dále zanedbání povinné výživy podle § 196 tr. zákoníku, nedovolené ozbrojování podle § 279 odst. 1, odst. 3 písm. a) tr. zákoníku [výjimkou je pak nedovolené ozbrojování podle odst. 3 písm. b) tr. zákoníku, neboť jde podle tohoto ustanovení o hromadný trestný čin], zběhnutí podle § 386 tr. zákoníku, svémocné odloučení podle § 387 tr. zákoníku atd. Naproti tomu do trestných činů trvajících se nezařazují trestné činy dvojího manželství podle § 194 tr. zákoníku, maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 3 písm. b) tr. zákoníku (trvajícím trestným činem se nemůže stát, i kdyby pachatel přechal po velmi dlouhou dobu – srov. dikci „uprchně stráží...“), ohrožení pohlavní nemocí podle § 155 tr. zákoníku (č. 17/2013 Sb. rozh. tr.) apod.

Hromadné trestné činy jsou ty trestné činy, u nichž k trestní odpovědnosti nestačí jeden útok (akt), ale je jich třeba několik, popř. kde mnohost je podmínkou použití vyšší trestní sazby. Jsou tedy charakterizovány tím, že *jejich pojmovým znakem je více útoků spojených společným záměrem*. Například u trestného činu nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 3 písm. b) tr. zákoníku je trestný ten, kdo hromadí zbraně nebo ve značném množství střelivo, a proto nestačí ojedinělý případ opatření zbraně nebo málo množství střeliva.⁷ Podle judikatury se hromaděním ve smyslu skutkové podstaty

⁷ Uvedené vymezení pokračování v trestném činu, trestných činů trvajících a hromadných navazuje na v podstatě kontinuální vývoj české teorie ohledně těchto kategorií, které byly zpočátku uváděny mezi případy jediného činu trestného v souvislosti s konkurencí trestných činů a vyloučením jednočinného souběhu [v té souvislosti je zajímavé, že i Solnař ve svých *Základech trestní odpovědnosti* vlastní pojednání o nich, kromě drobné zmínky v partii o trestném činu (§ 4), je do této části zařazuje – viz Hlava X. Konkurence trestných činů a trestních zákonů]. Tak např. Prušák spatřoval *pokračování v trestném činu* v postupném opětném uskutečňování téže zločinné podstaty skutkové stejnorodou činností vzhledem k témuž předmětu ochrany; *delikt trvalý* při přivedení, ale i udržování jistého stavu, které tvoří skutkovou podstatu určitého trestného činu, a *delikt kolektivní* v případech, kdy řadu jednotlivých činností zločinných zákonodárce v jediný pojmový celek spojuje (srov. PRUŠÁK, J. *Rakouské právo trestní: díl všeobecný*. Praha: Věšhrad, 1912, s. 143–144); podobně Milota vymezoval *pokračování v činu* trestným jako úhm několika trestných činností téhož druhu, ohrožujících nebo porušujících stejným způsobem týž právní statek a projevujících stejný úmysl (např. při cizoložství a krvesmilství několik souloží mezi týmiž osobami); *delikt trvající* tu je, když pachatel způsobil svým činem bezprávný stav, který udržuje tak dlouho, dokud nepodnikne činnost opačnou (např. při porušení osobní svobody), ale od trvajících deliktů je třeba odlišovat *delikt dále účinkující*, když pachatel jen způsobil bezprávný stav, který se již automaticky sám udržuje (např. bigamie); *delikt kolektivní* se podle něj sestává z řady trestných činů stejného druhu, páchaných buď ze zvyku, z řemesla nebo po živnostenskou (viz MILOTA, A. *Učebnice obojího práva trestního platného v Československé republice: právo hmotné*. Kroměříž: J. Gusek, 1926, s. 40; téměř totožné vymezení těchto deliktů najdeme opět v souvislosti s konkurencí trestných činů v KALLAB, J. *Trestní právo hmotné platné v zemi české a moravskoslezské*. Praha: Melantrich, 1935, s. 77). Určitý posun zejména u pokračování v trestném činu

trestného činu nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 3 písm. b) tr. zákoníku rozumí postupné neoprávněné opatřování (např. výroba, nakupování a jiné získávání) zbraní ve větším množství nebo střeliva ve značném množství, jakož i jejich další přechovávání. Proto nelze za hromadění považovat situaci, ve které obviněný poté, co mu byl odňat zbrojní průkaz, sice odevzdal všechny své zbraně, avšak ponechal si dvě hlavní součásti zbraní, a nikoli značné množství střeliva. Trestný čin nedovoleného ozbrojování podle § 279 odst. 3 písm. b) tr. zákoníku je v případě hromadění střeliva spáchán v rozsahu, který odpovídá této skutkové podstatě, jestliže jde o takové množství střeliva, jehož účinnost znamená pro bezpečnost společnosti a lidí srovnatelný stupeň ohrožení jako jedna zbraň hromadně účinná (srov. č. 44/1977 Sb. rozh. tr.). Stejně jako u pokračování musí tu být *objektivní a subjektivní souvislost*. Jednotlivé akty nemohou být zcela samostatné, ale jsou spojeny jednotným záměrem, souvislostí časovou i v předmětu útoku. Na rozdíl od pokračování je tu však *mnohost útoků vyjádřena přímo jako znak skutkové podstaty* trestného činu, a je proto podmínkou trestní odpovědnosti (obdobně jako u trvajících trestných činů). Mnohost je tu v počtu jednání, nikoli v počtu předmětů útoku. Proto hromadným trestným činem není obecné ohrožení podle § 272 tr. zákoníku, ač se tu předpokládá větší počet ohrožených lidí. Podobně u trestného činu krádeže podle

---

a deliktů trvajících (delikty hromadné či kolektivní vymezoval také jako páchané ze zvyku nebo po živnostensku) vidíme u Miříčky, který pokračování vymezoval jako „několik aktů téhož druhu, namířených proti témuž právnímu statku a porušujících též trestní zákon (např. několik nadávek, [...] zhotovení několika falešných mincí, několik souloží při zprznění krve) a když zároveň tyto akty se jeví, hledíc na okolnosti, jako celek. Rozhodovati tu mohou zejména okolnosti časové a místní; že všechny jednotlivé akty vyšly z téhož zločinného rozhodnutí, není nutnou podmínkou.“ Delikty trvajíc jsou „takové, jejichž pojem vyhledává, aby nějaký bezprávný stav byl nejen způsoben, nýbrž i udržován, např. věznění člověka u zločinu omezování osobní svobody...“; nepatří sem však trestné činy, k jichž pojmu náleží jen způsobení, ne však také udržování nějakého bezprávného stavu, např. bigamie podle § 206 (srov. MÍŘIČKA, A. *Trestní právo hmotné: část obecná i zvláštní*. Praha: Všeherd, 1934, s. 107–108). Další posun vidíme v první poválečné učebnici Solnaře, který navazuje na Miříčku a dále jeho definici pokračování s poukazem na rozhodnutí E. 653, n. s. 6291 posouvá, když vyžaduje „několik činností téhož druhu předsevzatých na základě jediného zločinného rozhodnutí, směřujících proti témuž pojmovému předmětu trestného činu a porušujících též trestní zákon, pokud se zároveň jeví místně i časově jako celek. [...] Od pokračování třeba lišiti delikty trvající, které se vyznačují udržováním nebo neodstraněním stavu způsobeného trestným jednáním (§ 93, 185, 181, 183), jakož i delikty trvale působící (§ 206); za hromadné čili kolektivní se označují delikty ze zvyku nebo delikty po živnostensku páchané.“ [viz SOLNAŘ, V. *Trestní právo hmotné: část obecná*. Praha: Nákladem Knihovny sborníku věd právních a státních, 1947, s. 116–117]. V tomto duchu v podstatě pokračovaly všechny další poválečné učebnice, na kterých se podílel nebo je redigoval Vladimír Solnař, který pak shrnul své pojetí v díle *Systém Československého trestního práva: základy trestní odpovědnosti*. Praha: Academia, 1972, s. 36–38 a 332–341, přičemž pokračováním je podle něj „uskutečňování společného zločinného záměru jednáním, které stále nově naplňuje skutkovou podstatu téhož trestného činu a kde jednotlivé útoky jsou charakterizovány stejnorodým způsobem provedení a časovou souvislostí“. Trestné činy trvajíc se „vyznačují tím, že tu pachatel podle smyslu zákonného ustanovení buď určitý protiprávní stav vyvolá a udržuje, nebo jej udržuje, i když zákon přímo nevyžaduje, aby jej vyvolal“. Nově vymezil hromadné trestné činy, které jsou „charakterizovány tím, že jejich pojmovým znakem je více útoků (dodává: spojených společným záměrem), takže jediný útok nemá charakter trestného činu. Tak např. vyrábění zbraní bez povolení podle § 185 odst. 1 písm. b) trestního zákona (č. 140/1961 Sb.). Znaky a účinky jsou proto podobné jako u pokračování, třebaže tu nejde o opětné naplňování téže skutkové podstaty, která je více útoky teprve naplněna; určitá časová spojitost a stejnorodost vyplývá z povahy věci. Dokonce možno pokračování pokládat za zvláštní případ hromadného deliktu. Kdežto však u jiných hromadných trestných činů je mnohost útoků znakem skutkové podstaty, je zde mnohost jen jedním ze znaků kvalifikujících čin jako pokračování.“ Nutno konstatovat, že z tohoto jeho pojetí pak vychází celá současná česká teorie i praxe, včetně všech prací citovaných v předchozích poznámkách pod čarou.

§ 205 odst. 1 tr. zákoníku nepůjde o hromadný trestný čin, i když se pachatel zmocní více věcí, neboť postačí i zmocnění se jen jedné věci.⁸

Dalšími příklady hromadných trestných činů jsou trestný čin podání alkoholu dítěti podle § 204 tr. zákoníku (ve formě „opakovaně“), trestný čin pohrdání soudem podle § 336 tr. zákoníku (srov. znak „opakovaně“), trestný čin neoprávněného zaměstnávání cizinců podle § 342 tr. zákoníku (ve formě „opakovaně“), trestný čin svémocného odloučení podle § 387 odst. 2 alinea druhá tr. zákoníku (opět zde je vymezena forma „opakovaně“) atd. Je také možné, že dílčí útok hromadného trestného činu bude spočívat ve spáchání samostatného trestného činu [např. u trestného činu pohrdání soudem podle § 336 tr. zákoníku bude pachatel jednání soudu nejprve rušit svým jednáním tak intenzivním závažným způsobem, že toto jeho jednání bude zároveň naplňovat znaky trestného činu výtržnictví, a podruhé ho již bude rušit jen prostým závažným způsobem, jenž znaky výtržnictví nenaplní, čímž se dopustí trestného činu pohrdání soudem podle § 336 písm. a) tr. zákoníku, neboť „opakovaně“ závažným způsobem rušil jednání soudu, v jednočinném souběhu s trestným činem výtržnictví].⁹

II. NĚKTERÉ PROBLÉMY SPOJENÉ S TRESTNÝMI ČINY PÁCHANÝMI V DELŠÍM ČASOVÉM ÚSEKU

Problematika trestných činů spojených s delší dobou trvání byla nedávno „dosti bouřlivě“ diskutována v souvislosti s návrhem, aby usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2020, sp. zn. 8 Tdo 866/2020, bylo uveřejněno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek. V této trestní věci byl obviněný uznán vinným přečinem nebezpečného pronásledování podle § 354 odst. 1 písm. b), d) tr. zákoníku, kterého se (zkráceně uvedeno) dopustil tím, že nejméně od července roku 2019, intenzivně od září 2019 do října roku 2019, v XY opakovaně vyhledával přítomnost poškozené, a to tím způsobem, že ji dlouhodobě pozoroval z okna samoobslužné restaurace s výhledem na budovu, ve které poškozená pracuje, a v době, kdy odcházela z práce kolem 15.00 hod., vyšel před budovu přesně v době, kdy předpokládal, že se bude v těchto místech pohybovat při odchodu ze zaměstnání, a poté ji sledoval na svém jízdním kole po trase linky autobusu č. 10, který využívala k cestě do svého bydliště, přitom ji nijak fyzicky nekontaktoval, neoslovil, čímž ji obtěžoval a vzbuzoval v ní strach o své zdraví, a měla strach i o zdraví svého syna, aby nevyhledával i jeho, cítila se být omezena ve svém běžném způsobu života, pohybu, ve výkonu zaměstnání, pociťovala strach, úzkost, byla nervózní a tohoto jednání se obviněný M. P. dopouštěl i přesto, že byl za přečin nebezpečného pronásledování podle § 354 odst. 1 písm. b), d) tr. zákoníku odsouzen trestním příkazem Okresního soudu v Pardubicích ze dne 2. 4. 2019, sp. zn. 3 T 39/2019, který nabyl právní moci dne 24. 4. 2019, k trestu odnětí svobody v trvání šesti měsíců, s podmíněným odkladem na dobu tří roků s uloženou povinností zdržet se jakéhokoliv kontaktu s poškozenou.

⁸ Srov. ŠÁMAL, P. in: ŠÁMAL a kol., *Trestní zákoník I...*, s. 272–274.

⁹ Srov. PROVAZNÍK, J. in: ŠČERBA, c. d., s. 195.

V té souvislosti se zejména řešilo, zda *trestný čin nebezpečného pronásledování* podle § 354 tr. zákoníku je trestným činem *trvajícím*, jak dovodilo toto rozhodnutí, anebo trestným činem *hromadným* podle vyjádření Právnické fakulty UK v Praze (katedry trestního práva), které bylo uplatněno v souvislosti s připomínkovým řízením na zasedání trestního kolegia Nejvyššího soudu dne 24. 2. 2021, s tvrzením, že přečin podle § 354 tr. zákoníku je v první řadě trestným činem hromadným, byť s jistými rysy trvajících deliktů, s tím, že jde o typické *delictum iteratum*,¹⁰ kdy trestnost je zakládána teprve *mnohostí útoků*. Skutková podstata podle § 354 tr. zákoníku reaguje na zjištění, že jednotlivé útoky či ústrky v rámci stalkingu nemusejí samy o sobě zakládat trestný čin, avšak svým opakováním a soustavností se kumulují, čímž vyvolávají následky v zákoně popsané. Nejvyšší soud podle tohoto vyjádření ve své argumentaci *směšuje trestněprávní a kriminálně psychologický (viktimologický) úhel pohledu*, když se upíná na nežádoucí psychický stav, který stalker u své oběti vyvolává. Přečin podle § 354 tr. zákoníku nepožaduje takový účinek. Jednání má být objektivně způsobilé vyvolat obavy o život a zdraví; není rozhodné, zda se napadený skutečně strachoval. V připomínkách se dále uvádí, že v odůvodnění rozhodnutí je také zavádějícím způsobem kladen důraz na posedlost a „fixaci“ stalkera svou obětí. Takovou motivaci však zákon nepožaduje. V praxi je tato motivace navíc zastoupena jen v menšině případů – u valné části pachatelů *kriminálního stalkingu* se nejedná o typ pachatele hledajícího intimitu (odmítnutého nápadníka atp.). Spíše převládají *pohnutky mstivé či sadistické*.

S ohledem na to, že jde o problematiku důležitou a uvedené argumenty ve vyjádření fakulty se mi nezdají příliš přesvědčivé, podrobím je určité analýze, a to posléze i ve vztahu k dalším argumentům, které zazněly při projednávání tohoto rozhodnutí na trestním kolegiu, a také k povaze tzv. trestných činů se souvislým jednáním, kterými se budu posléze dále zabývat v tomto příspěvku.

Zmíněné rozhodnutí se povahou trestného činu nebezpečného pronásledování podle § 354 tr. zákoníku zabývalo poměrně podrobně v bodech 12 až 26, z nichž za nejdůležitější lze uvést tu část odůvodnění, která po citaci literatury a některých rozhodnutí z judikatury v bodech 17 až 19 předneslo argumentaci, v níž se Nejvyšší soud k námitkám obviněného, že nebylo určeno konkrétní jednání v jednotlivých dnech, zabýval zákonem vymezením trestného činu nebezpečného pronásledování podle § 354 tr. zákoníku, který je svou povahou trestným činem *trvajícím*, pro který je typické jeho souvislé páchaní nerozpadající se do dílčích útoků, kterým pachatel vyvolá protiprávní stav, jež následně udržuje, a proto není nutná konkretizace jednání v jednotlivých dnech. Trvání se vyznačuje plynulostí navozeného protiprávního stavu, který existuje nepřetržitě až do jeho ukončení. Trestné činy *trvající* se posuzují jako jediné jednání, ať protiprávní stav trvá sebedéle. Zákonodárce při vymezení trvajících trestných činů

¹⁰ Pro vysvětlení, které však vyjádření PF UK neobsahovalo, *delictum iteratum* znamená „opakovaný trestný čin“; převzato z latinské formule „*Delictum iteratum gravius est.*“ – „*Opakovaný trestný čin je těžší.*“, neboli recidivisté se trestají přísněji (srov. KINCL, J. *Dicta et regulae IURIS aneb právnické mudroslovní latinské*. Praha: Univerzita Karlova, 1990, s. 71). S ohledem na to vzniká otázka, zda tento termín byl použit připomínkovým místem vhodně, když ani trestný hromadný ani trvajících není opakovaným trestným činem, ale je trestným činem jediným, přičemž pojem „*iteratio*“ znamená opakování, které by samozřejmě u uvedených trestných činů mohlo být vztaženo k „jednotlivému útoku“ (za předpokladu, když by šlo o hromadný trestný čin), ale nikoli k „trestnému činu“ jako takovému.

spatřuje škodlivost činu právě v tom, že pachatel udržuje protiprávní stav, a postihováno je toto udržování protiprávního stavu. Míra škodlivosti takového trestného činu pro společnost (srov. § 12 odst. 2 tr. zákoníku) se postupem doby buď nemění, anebo se zvětšuje tím více, čím déle čin trvá. Trestný čin trvající se posuzuje jako čin jediný (viz rozhodnutí pod č. 7/1952 a č. 63/1954 Sb. rozh. tr.). Trvající podoba trestného činu není formou provedení trestného činu, která by tu někdy byla a jindy nebyla, nýbrž plyne ze zákona.¹¹ Závěr o povaze trestného činu podle § 354 tr. zákoníku jako „trestného činu trvajícího“ je třeba dovozovat zejména z toho, že pachatel se dopouští jednání, které „je způsobilé vzbudit důvodnou obavu“, čímž navodí u oběti stav, který v *průběhu dlouhodobého pronásledování udržuje*. Na trvající delikt lze usuzovat i gramatickým výkladem zákonného znaku jeho objektivní stránky („dlouhodobě pronásleduje“), tj. z užití nedokonavého vidu slovesa vymezujícího pachatelovo jednání. Lze ho vyvodit i z toho, že trestní zákoník při vymezení znaku pronásleduje, předpokládá, že takové konání je „dlouhodobé“, tedy *probíhající v určitém časovém rozmezí*, při němž pachatel se vůči oběti chová způsobem vzbuzujícím u ní obavu o život nebo zdraví její i blízkých osob. Rovněž i jednotlivé způsoby, jimiž se pronásledování projevuje, popsané v bodech a) až e) odstavce 1 § 354 tr. zákoníku charakterizují takové chování jako průběžně prováděné („vyhrožuje“, „vyhledává“, „vytrvale ...kontaktuje“ apod.). Pro takový závěr svědčí podstata trestného činu, („*stalking*“ – stopování, přiblížení se, pronásledování), u něhož jde o obsesivní fixaci známého nebo neznámého pachatele na určitou osobu, kterou pak obtěžuje systematicky a úporně nevyžádanou a nechťenou pozorností, jde o „*umanuté obtěžování druhé osoby nevyžádanou a odmítanou pozorností*“.¹² Z uvedeného je možné shrnout, že u nebezpečného pronásledování jde o *udržování protiprávního stavu, který pachatel naplňuje jednáním trvajícím v určitém dlouhém časovém úseku*, jímž vyvolá, a posléze udržuje vyvolaný protiprávní stav, důvodnou obavu u oběti. Jde o (souvislé) chování uvedené v písmenech a) až e). Tato jednání se v průběhu času mohou měnit, prolínat či kombinovat. Vzhledem k povaze trvajícího trestného činu není nutné (nepožaduje se), aby byl popsán a konkrétně zadokumentován časově či místně každý jednotlivý případ (atak či projev), jímž se pronásledování realizuje. Postačí obecné vymezení podstaty chování pachatele vůči oběti. U trvajícího deliktu (na rozdíl od pokračování) jde o celistvý, na dílčí skutky nedělitelný souhrn jednání, které spočívá v dlouhodobém pronásledování způsobilém vyvolat důvodnou obavu o život a zdraví oběti. Z povahy tohoto trestného činu nelze dovozovat, že by po stránce objektivní mohl být naplněn izolovaně posuzovanými dílčími akty, jako je tomu např. u dílčích útoků pokračujícího trestného činu ve smyslu § 116 tr. zákoníku, které by v jednotlivosti, tj. každý sám izolovaně posuzovaný, mohly odůvodnit vyvození trestní odpovědnosti obviněného za trestný čin podle § 354 tr. zákoníku.

Prvním argumentem připomínek je, že *trestnost činu* je zakládána teprve *mnohostí útoků*, tedy, že vyžaduje jejich opakování, což je vyjádřeno latinským souslovím *delictum iteratum*, přičemž se argumentuje tím, že jednotlivé útoky či ústrky v rámci *stalkingu* nemusejí samy o sobě zakládat trestný čin, avšak svým opakováním a soustavnos-

¹¹ Srov. ŠÁMAL, P. in: ŠÁMAL a kol., *Trestní zákoník I...*, s. 168.

¹² Srov. ČÍRTKOVÁ, L. Psychologické poznatky k nebezpečnosti pronásledování (*stalking*). *Kriminalistika*. 2004, roč. 37, č. 4, s. 273–281.

tí se kumulují, čímž vyvolají následky v zákoně popsané. Autor¹³ připomínek se v nich přitom dovolává gramatického výkladu, který má podle jeho názoru v kontinentálním trestním právu přednost před výkladem teleologickým nebo historickým, a to opět s odkazem na latinskou formuli: *Lex dura sed lex*.¹⁴ Podle mého názoru čistě gramatický výklad tomuto tvrzení o nutnosti opakovaných nebo soustavných útoků, které svou mnohostí vedou k posouzení jednání pachatele jako trestného činu nebezpečného pronásledování podle § 354 tr. zákoníku, nesvědčí, trestní zákoník používá v úvodní části (tzv. návěť) pojem *dlouhodobě pronásleduje*, a nikoli pojem „opakovaně“, jak to např. činí u trestných činů podání alkoholu dítěti podle § 204 tr. zákoníku (ve formě „opakovaně“), pohrdání soudem podle § 336 tr. zákoníku (srov. znak „opakovaně“), neoprávněného zaměstnávání cizinců podle § 342 tr. zákoníku (ve formě „opakovaně“), svémocného odloučení podle § 387 odst. 2 alinea druhá tr. zákoníku (opět zde je vymezena forma „opakovaně“), a dokonce ani „soustavně“, což vymezuje zcela jinou kvalitu než dlouhodobě atd. Přitom tento pojem nevyjadřuje mnohost útoků, neboť si lze představit i jednání pachatele, které bude *dlouhodobé ve smyslu trvání*, ale přitom je nebude možné rozdělit na jednotlivé útoky, což je právě typické pro trvající trestný čin, který na rozdíl od hromadného deliktu (ale i pokračování) takové rozdělení jednání na jednotlivé útoky nevyžaduje. Naopak i pojem „opakovanosti“, ve smyslu, jak ho používá trestní zákoník v jiných ustanoveních, takové rozdělení vyžaduje, neboť nebylo-li by možné oddělení útoků, nebylo by možno dovodit opakování, poněvadž opakovat lze jen něco, co již bylo ukončeno.¹⁵ Proto také např. trestný čin podání alkoholu dítěti podle § 204 tr. zákoníku mimo opakovaného prodání, podání nebo poskytnutí (hromadný delikt) uvádí i znak „ve větší míře“, kdy spáchání této varianty nenaplnuje znaky hromadného deliktu. Navíc se autor připomínek vůbec nevypořádal s ustálenou judikaturou ohledně trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 196 tr. zákoníku, která ho považuje za trestný čin trvající, jenž trvá nepřetržitě po dobu, po kterou je udržován protiprávní stav (srov. č. 27/1969 a č. 32/2007 Sb. rozh. tr.; dále viz *Bulletin NS*, 1980, č. 1, s. 7, 14), přičemž minimálně to musí být v obou případech *po dobu delší než čtyři měsíce*, když jednotlivé nezaplacené platby výživného při neplnění vyživovací povinnosti nemusejí samy o sobě zakládat trestný čin, avšak svým opakováním a soustavností se kumulují (až dosáhne doba neplnění čtyř měsíců), čímž vyvolají následky v zákoně popsané. Tato ustálená judikatura¹⁶ nesvědčí správnosti argumentů autora připomínek (blíže k zane-

¹³ Autora připomínek neuvádím, byť je mi znám, neboť jde o připomínky projednané a schválené na Katedře trestního práva PF UK v Praze a mělo by tedy jít přinejmenším o většinový názor katedry.

¹⁴ „*Lex dura sed lex*.“ znamená „*Tvrdý zákon, ale zákon*.“, přesněji „*Zákon nutno vždy dodržovat, i kdyby byl tvrdý, nebo dokonce špatný*.“ (srov. KINCL, c. d., s. 146).

¹⁵ Tím nemá být řečeno, že jednání pachatele nemůže v rámci dlouhodobého pronásledování spočívat v opakujícím se jednání některými formami uvedenými v písmenech a) až e) § 254 odst. 1 tr. zákoníku (tato jednání se v průběhu času mohou měnit, prolínat či kombinovat), ale nikoli ve smyslu opakujících se oddělitelných útoků. Přitom je však rozhodující souvislé jednání tvořící dlouhodobé pronásledování, tedy slovy uvedeného usnesení „*jde o celistvý, na dílčí skutky nedělitelný souhrn jednání, které spočívá v dlouhodobém pronásledování způsobilém vyvolat důvodnou obavou o život a zdraví oběti*“.

¹⁶ Pro úplnost je třeba uvést, že se ve starší judikatuře (srov. č. 32/1979 Sb. rozh. tr.) i v literatuře vyskytuje také názor, že jde o *pokračování* v trestném činu s prvky trestného činu hromadného – viz DOLENSKÝ, A. in: NOVOTNÝ, O. – DOLENSKÝ, A. – VALO, M. – VOKOUN, R. *Trestní právo hmotné II: zvláštní část*. Praha: CODEX Nakladatelství Hugo Grotius, 1992, s. 109; 2. vyd. Praha: Codex, 1995, s. 125; 3. vyd.

dbání povinné výživy – viz níže). Obdobně pak velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 15 Tdo 887/2014, (publikovaném pod č. 17/2015 Sb. rozh. tr.) zaujal v podstatě se stejnou argumentací právní názor, že trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 tr. zákoníku je trestným činem trvajícím.¹⁷

Navíc nelze ani souhlasit s tím, že v současné teorii a praxi je *povyšován gramatický výklad nad výklad historický, či dokonce teleologický*. Jazykovým výkladem se podle mého názoru dospívá jen k základním poznatkům o smyslu slovního textu normativního aktu, v němž je vyjádřena právní norma, na základě zjištění smyslu slov (a jejich vazeb) a vět podle gramatických, morfologických a syntaktických pravidel.¹⁸ Text normy je vyjadřován tzv. právním jazykem a při výkladu je třeba vycházet především z definice v zákoně, který obsahuje vykládanou právní normu, není-li takové definice, pak z ustáleného právního významu slova nebo výrazu (tzv. sémantický výklad), dále ze zákonné definice v jiném zákoně [takovou definici nelze však vždy přenést do trestního práva, které jako specifická právní disciplína má své vlastní (v některých směrech) na ostatních právních oborech nezávislé pojmosloví], popř. z odborně ustáleného významu slov nebo výrazů technické nebo jiné speciální povahy (srov. např. slovníky, učebnice a jiné vědecké práce).¹⁹ Při *jazykovém výkladu* využíváme jednotlivých principů, a to doslovného

---

Praha: Codex, 1997, s. 137; 4. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 208; shodně i ŠČERBOVÁ, V. in: ŠČERBA, c. d., s. 1599–1600.

¹⁷ V odůvodnění tohoto rozhodnutí velký senát k tomu po zhodnocení předchozí judikatury zejména uvedl: „Trestného činu týrání osoby ve společném obydlí podle § 199 odst. 1 tr. zákoníku se dopustí pachatel, který týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí. Znak týrání je interpretován tak, že jde o zlé nakládání s osobou blízkou nebo jinou osobou žijící s pachatelem ve společném obydlí vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti a určitou trvalostí, kterou tato osoba pociťuje jako těžké příkoří (srov. např. rozhodnutí č. 20/2006 Sb. rozh. tr.).“ Jakkoli mechanicky vzato by mohlo být uvažováno o tom, že týráním může být sled jednotlivých útoků, je třeba mít na zřeteli podstatu předmětného deliktu, pro který je typické jeho souvislé páchaní nerozpadající se do dílčích útoků, neboť právě tak je založen znak týrání ve výše vymezeném smyslu. Právě v celistvém, na dílčí skutky nedělitelném, souhrnu zdánlivě samostatných jednání pachatele trvajícím nikoli po nepatrně krátkou dobu tkví jádro věci. K tomu je třeba doplnit, že týrání vlastně „představuje vyvolání a udržování stavu vnímaného poškozeným jako v zásadě setrvalý stav negativních pocitů, vnitřní nepohody a obav, byť tento stav může být vyvolán dílčími konkrétními jednáními obviněného (pachatele) udržujícími či prodlužujícími tento setrvalý stav, a to až do okamžiku jeho ukončení“. Závěr o povaze trestného činu podle § 199 tr. zákoníku jako „trestného činu trvajících“ je třeba dovozovat i gramatickým výkladem zákonného znaku jeho objektivní stránky („týrá“), tj. z užití nedokonavého vidu slovesa jednání pachatele vymezujícího. Povahu označeného trestného činu jako činu trvajících lze vyvodit i z toho, že trestní zákoník při vymezení kvalifikačního znaku upraveného v ustanovení § 199 odst. 2 písm. d) tr. zákoníku nově užívá dikce „páchá-li takový čin po delší dobu“, která podstatně lépe vystihuje povahu sankcionovaného jednání pachatele než úprava obsažená v trestním zákoně [§ 215a odst. 2 písm. b) tr. zákona – vymezením znaku „pokračuje-li v páchaní takového činu po delší dobu“, který mohl navozovat „pokrácování v trestném činu“ ve smyslu § 89 odst. 3 tr. zákona...].

¹⁸ Např. v § 279 odst. 3 písm. b) tr. zákoníku ze smyslu slov a množného čísla „vyvrábí ... zbraně“ dovozujeme, že se musí jednat o mnohost útoků, jediný případ vyrobení zbraně nestačí k trestnosti podle tohoto ustanovení, v § 272 tr. zákoníku z množného čísla „lidi“ dovozujeme, že nestačí ohrožení jedné osoby. Je však třeba přitom mít na paměti, že *gramatické kategorie* jsou mluvnické významy uplatňující se ve větě (např. rod, pád, číslo, čas, osoba, způsob). *Syntaktický* je vztah větný; syntax je nauka o mluvnické stavbě vět a souvětí, skladba, základní součást gramatiky, jako nauky o stavbě jazyka, o jazykových prostředcích spojujících věty a o výstavbě textu, zahrnující syntax a v některých jazycích i morfologii. *Morfologie* je pak nauka o tvarech, významech a funkcích slovních druhů, součást gramatiky, tvarosloví.

¹⁹ Srovnej k tomu blíže např. VEVEŘKA, V. – BOGUSZAK, J. – ČAPEK, J. *Základy teorie práva a právní filozofie*. Praha: Codex, 1996, s. 132 a násl.

výkladu, terminologické jednoty neboli zákazu synonymického výkladu, kdy různým termínům je třeba připisovat různé významy, dále s opatrností principu jednoznačnosti slov zákona neboli zákazu homonymického (či polysémického) výkladu (zákonodárce by se měl vyhnout slovům, která stejně znějí, ale mají v právu jiný význam), kterých lze používat minimálně v rámci jednoho odvětví.²⁰ *Teleologický výklad*²¹ právní normy, který často mimo jazykového výkladu navazuje i na systematický,²² logický²³ a historický výklad,²⁴ je prováděn na základě funkcionálních a teleologických metod a jeho úlohou je vystihnout smysl a funkci právní normy s přihlédnutím k právním principům a v souvislosti se sociálními podmínkami a potřebami, v nichž se má norma realizovat, když se přihlíží i k tomu, že s vývojem společenských podmínek se někdy mění i funkce právní normy.²⁵ *Možnosti a hranice teleologického výkladu* zásadně stanoví zákonodárce a ústavodárce (jde přitom o zásady výkladu *e ratione legis*, zohlednění účelu právní normy, zohlednění účelu právního institutu, teleologicko-systematického výkladu, zohlednění principů právního odvětví, výkladu v souladu s ústavními principy a hodnotami, *de similibus idem est iudicandum*, zohlednění důsledku právní regulace, *in dubio pro libertate*, komparativního výkladu, zohlednění standardů morálky a slušnosti, poměrování kolidujících účelů, principů a hodnot, vyloučení absurdních závěrů, vyplnění mezery v zákoně analogií – v trestním právu hmotném jen ve prospěch pachatele, *cessante ratione legis cessat lex ipsa* – odpadne-li účel zákona, odpadá zákon sám, resp. *cessante ratione legis non cessat lex ipsa* – právní norma nezaniká odpadnutím svého účelu, nýbrž jen derogací). Teleologickým výkladem zákona, nebo ustanovení se tak rozumí výklad orientující se na účel právní normy v zákoně vyjádřené, popřípadě na účel právní úpravy, jejíž součástí je interpretovaná norma. Za teleologický výklad můžeme považovat i výklad právní normy v duchu účelů a hodnot celého právního

²⁰ Příkladem tu může v trestním právu být např. slovo „zbraň“ v § 279 odst. 1 tr. zákoníku má význam zjevně užší (střelná zbraň) než výraz „zbraň“ v § 118 tr. zákoníku, kterou se tu rozumí cokoli, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším, což se použije v návaznosti na to např. v § 275 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku (se zbraní); v § 118 tr. zákoníku se proto také uvádí: „pokud z jednotlivého ustanovení trestního zákona nevyplývá něco jiného“, což je právě např. § 279 tr. zákoníku (střelná zbraň). Blíže a podrobně viz WINTR, J. *Metody a zásady interpretace práva*. Praha: Auditorium, 2013, s. 49 a násl.

²¹ Podrobně viz tamtéž, s. 123 a násl.

²² *Systematický výklad* zjišťuje smysl normy srovnáním s jinými právními normami, v souvislosti s širším celkem, s celým zákonem nebo s celým právním řádem (principy hierarchie právního řádu, bezrozpornosti právního řádu, vyloučení redundance, úplnosti právního řádu, systematicky zákonodárství a doktrinárního členění právního řádu). V oblastí trestního práva hmotného lze na smysl ustanovení usuzovat z jeho zařazení do určité hlavy či oddílu zvláštní části trestního zákona. Obecné směrnice pro výklad trestního zákona dávají § 1, 12, 110 a 111.

²³ *Logický výklad* spočívá v tom, že smysl normy zjišťuje pomocí pravidel formální logiky. Běžné typy logického výkladu jsou označovány jako *argumentum a contrario* (důkaz z opaku – vylučuje, aby byla platná negace právní normy), *a simili* (podle podobného, jsou-li splněny některé shodné znaky dvou jevů), *a maiore ad minus* (od většího k menšímu), *a minore ad maius* (od menšího k většímu), *a fortiori* (od silnějšího k slabšímu), *per eliminationem* (výklad vylučovací při taxativní formulaci hypotéz, dispozic a sankcí), *reductione ad absurdum* (odmítnutí nesmyslného závěru) atd.

²⁴ *Historický výklad* vysvětluje ustanovení z okolností, za nichž vzniklo, a v souvislosti s cílem, který jím byl sledován (princip vůle zákonodárce). Přihlíží proto k osnovám zákona, k důvodovým zprávám, k zákonům jiných států, které byly případně vzorem pro jeho formulaci, k diskusím o zákonu, k projevům poslanců v parlamentu apod. Z toho vyplývá, že se primárně neorientuje na text zákona, ale na vůli zákonodárce, takže cílem interpretace tu je úmysl (vůle, záměr) zákonodárce.

²⁵ Blíže srov. VEVERKA – BOGUSZAK – ČAPEK, c. d., s. 136.

řádu.²⁶ Tento výklad se však nikdy nesmí stát tzv. účelovým výkladem zákona, neboť cílem výkladu právní normy musí být zjištění jeho pravého smyslu (*ratio legis*). Není to tedy tak jednoduché, jak uvádí autor připomínek, neboť jisto je, že v posledních letech nabývá teleologický výklad stále více na významu.²⁷ Zejména Ústavní soud setrvale upřednostňuje teleologický způsob výkladu právních norem před výkladem čistě gramatickým, tzn. vykládá je v souladu s jejich smyslem (účelem). Např. podle nálezu ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97 (N 163/9 SbNU 399): „*Jazykový výklad představuje pouze prvotní přiblížení se k aplikované právní normě. Je pouze východiskem pro objasnění a ujasnění si jejího smyslu a účelu.*“ Tento přístup dle mého názoru podstatně více odpovídá současné praxi, než „slepý“ jazykový (gramatický) výklad, přitom je třeba autorovi připomínek, který tak rád užívá latinské právnické mudrosloví, připomenout i sentenci: „*Znáť zákony neznamená mít na paměti jejich slova, ale jejich smysl a účel.*“ (Dig. 1, 3, 17), z čehož vyplývá, že *smyslem výkladu zákona je zjistit jeho pravý smysl a účel.*²⁸

Druhým argumentem připomínek je, že: „*Nejvyšší soud ve své argumentaci směřuje trestněprávní a kriminálně psychologický (viktimologický) úhel pohledu, když se upíná na nežádoucí psychický stav, který stalker u své oběti vyvolává. Přečin podle § 354 tr. zákoníku nepožaduje takový účinek. Jednání má být objektivně způsobilé vyvolat obavy o život a zdraví; není rozhodné, zda se napadený skutečně strachoval.*“ Tato námitka neodpovídá odůvodnění připomínkovaného rozhodnutí, kde se výslovně uvádí, že „[o]bjektivní stránku přečinu představuje jednání spočívající v dlouhodobém pronásledování prováděném taxativně vymezenými formami, které jsou způsobilé v jiném vzbudit důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých. Společným jmenovatelem těchto forem je v souhrnu záměr jiného obtěžovat tak intenzivně, že to již ohrožuje jeho psychickou a v některých případech i fyzickou integritu. Jde o obsesivní fixaci pachatele na určitou osobu, kterou pak obtěžuje systematicky a úporně nevyžádanou a nechtěnou pozorností.“²⁹ Dále v bodě 25 odůvodnění Nejvyšší soud uvádí: „*Všem v zákoně předvídaným a taxativně vyjmenovaným formám*

²⁶ Viz WINTR, c. d., s. 123 a násl.

²⁷ K tomu srov. BOBEK, M. – KÜHN, Z. a kol. *Judikatura a právní argumentace*. 2. vyd. Praha: Auditorium, 2013; WINTR, c. d.; TRYZNA, J. *Právní principy a právní argumentace*. Praha: Auditorium, 2010; MELZER, F. *Metodologie nalézání práva: úvod do právní argumentace*. Praha: C. H. Beck, 2009; HANUŠ, L. *Právní argumentace nebo svévole: úvahy o právu spravedlnosti a etice*. Praha: C. H. Beck, 2008; KÜHN, Z. *Aplikace práva ve složitých případech: právní principy v judikatuře*. Praha: Karolinum, 2002.

²⁸ Srov. k tomu i HASSEMER, W. *Gesetzesbindung und Methodenlehre. Zeitschrift für Rechtspolitik*. 2007, Nr. 7, s. 215, a též v článku *Juristische Methodenlehre und richterliche Pragmatik. Rechtstheorie*. 2008, Jhrg. 39, Nr. 1, s. 9.

²⁹ Rozhodnutí zde odkazuje na uznávanou komentářovou literaturu: DRAŠTÍK, A. – FREMR, R. – DURDÍK, T. – RŮŽIČKA, M. – SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestní zákoník: komentář: II. díl (§ 233 až 421)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015, s. 2769. Obdobně to uvádí i VÁLKOVÁ, H. in: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník III: zvláštní část (§ 272–421): komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4453: „*Objektivní stránka trestného činu nebezpečného pronásledování zahrnuje dlouhodobé pronásledování jiného prováděné v konkrétních, zákonem taxativně stanovených formách jednání, které jsou způsobilé v jiném vzbudit důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých. Společným jmenovatelem těchto forem je v souhrnu záměr jiného obtěžovat tak intenzivně, že to již ohrožuje jeho psychickou a v některých případech i fyzickou integritu. Jde o obsesivní fixaci pachatele na určitou osobu, kterou pak obtěžuje systematicky a úporně nevyžádanou a nechtěnou pozorností.*“

dlouhodobého pronásledování je společný požadavek, aby toto jednání bylo způsobitelné vzbudit v poškozeném důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých. Důvodnou obavou se zde rozumí obava objektivně způsobitelná vyvolat vyšší stupeň obav, úzkosti nebo jiného tísnivého pocitu ze zla, kterým je na poškozenou působeno, přičemž však není nutné, aby takový pocit v poškozené osobě skutečně vyvolal. Důvodná obava nemusí vzniknout, její vznik však musí být reálný, proto je třeba pečlivě hodnotit povahu a závažnost vyhledávání osobní blízkosti, sledování, kontaktování či omezování v obvyklém způsobu života poškozené osoby, jelikož je třeba odlišit nebezpečné pronásledování od projevů, při kterých bylo sice použito např. silných slov, ale ve skutečnosti o nic závažného nešlo (k tomu přiměřeně např. rozhodnutí č. 38/1971-II., č. 21/2011 Sb. rozh. tr.). “ Z toho vyplývá, že Nejvyšší soud jednoznačně vychází z objektivní způsobitelnosti vyvolat v poškozené osobě obavy o život a zdraví, což má význam především z toho hlediska, že v konkrétním případě důvodná obava nemusí vzniknout (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2017, sp. zn. 6 Tdo 492/2017).³⁰ O subjektivně pociťované újmě poškozeného, byť určitým způsobem objektivizované, se rozhodnutí zmiňuje jen při výkladu znaku „omezování obvyklého způsobu života poškozeného“ [písm. d) § 354 odst. 1 tr. zákoníku], kde to ovšem odpovídá odborné literatuře, na kterou též toto rozhodnutí odkazuje, jakož i publikované judikatuře (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1082/2011. *Soubor trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu*. C. H. Beck, sešit 79, T 1424, s. 21 a násled.).

Na tom, že komentované rozhodnutí vychází z objektivní způsobitelnosti vyvolat v poškozené osobě obavy o život a zdraví, nemůže nic změnit ani skutečnost, že se zmíněné usnesení dále v bodě 26 zabývá i tím, že tyto obavy u poškozené také skutečně vznikly, a odůvodňuje, proč tomu tak bylo, neboť objektivní povaha uvedeného znaku skutkové podstaty trestného činu § 354 odst. 1 tr. zákoníku neznamena, že takový stav nemůže u poškozené v konkrétním případě vzniknout (naopak v praxi tomu tak zpravidla bude) a že to není třeba hodnotit v rámci odůvodnění rozsudku, poněvadž to má význam z hlediska společenské škodlivosti činu a případného použití zásady subsidiarity trestní represe (§ 12 odst. 2 tr. zákoníku).³¹

Třetí připomínkou je tvrzení, že „v odůvodnění rozhodnutí je také zavádějícím způsobem kladen důraz na posedlost a fixaci stalkera svou obětí. Takovou motivaci však zákon nepožaduje. V praxi je tato motivace navíc zastoupena jen v menšině případů –

³⁰ V odůvodnění tohoto rozhodnutí je uvedeno: „[...] v tomto případě však není relevantní, zda je u poškozeného důvodná obava skutečně vyvolána či zda zůstane u pouhé odůvodněné možnosti ji vyvolat. Všem v zákoně předvidaným a taxativně vyjmenovaným formám dlouhodobého pronásledování je společný požadavek, aby toto jednání bylo způsobitelné vzbudit v poškozeném důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých. Důvodnou obavou se zde rozumí obava objektivně způsobitelná vyvolat vyšší stupeň obav, úzkosti nebo jiného tísnivého pocitu ze zla, kterým je na poškozeného působeno, přičemž však není nutné, aby takový pocit v poškozeném skutečně vyvolal. Důvodná obava nemusí vzniknout, její vznik však musí být reálný, proto je třeba pečlivě hodnotit povahu a závažnost takového vyhrožování, vyhledávání osobní blízkosti, sledování, kontaktování či omezování v obvyklém způsobu života, jelikož je třeba odlišit nebezpečné pronásledování od projevů, při kterých bylo sice použito např. silných slov, ale ve skutečnosti o nic závažného nešlo [(k tomu přiměřeně např. č. 38/1971-II., č. 21/2011 Sb. rozh. tr.), viz též Šámal, P. a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 3006-3012].“

³¹ Srov. k tomu přiměřeně i náleze Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2022, sp. zn. III. ÚS 3006/21.

u valné části pachatelů kriminálního stalkingu se nejedná o typ pachatele hledajícího intimitu (odmítnutého nápadníka atp.). Spíše převládají pohnutky mstivé či sadistické.“ S tvrzením, že motivace není znakem trestného činu podle § 354 odst. 1 tr. zákoníku, je třeba souhlasit, ale to nic nemění na tom, že *případnou motivací činu je třeba se zabývat*, jak je to nakonec obvyklé, u každé trestné činnosti, a to z hlediska již zmíněného použití zásady subsidiarity trestní represe (§ 12 odst. 2 tr. zákoníku), příp. i z hlediska ukládaného trestu. Navíc jak již bylo uvedeno, pokud rozhodnutí uvádí „*obsesivní fixaci pachatele na určitou osobu, kterou pak obtěžuje systematicky a úporně nevyžádanou a nechtěnou pozorností*“, jde o citaci uznávané odborné literatury ohledně charakterizace stalkingu, nikoli vlastní motivaci pachatele, která může být samozřejmě různá.³² Toto pojetí vychází nejen z české, ale i zahraniční literatury.³³

Z těchto důvodů se mi nejeví shora rozebrané připomínky Katedry trestního práva jako náležitě odůvodněné a dostatečně přesvědčivé. Uvedené rozhodnutí nebylo po proběhlé diskuzi zejména na základě uvedených připomínek schváleno k uveřejnění ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek,³⁴ a to přesto, že některá jiná připomínková místa ho výslovně podpořila, a jeho odůvodnění se podle mého názoru dostatečně vypořádalo se všemi podstatnými skutečnostmi i právními otázkami, které s ohledem na důvody uplatněné v dovolání bylo třeba řešit, byť se samozřejmě mohlo více ze shora uvedených hledisek zabývat zejména znakem „jiného dlouhodobě pronásleduje“.³⁵ Rozhodnutí trestního kolegia o neschválení uvedeného rozhodnutí do Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek vyvolává přinejmenším pochybnosti, zejména když v minulosti byl zaujat jiným senátem Nejvyššího soudu rozhodnutí stejný právní názor, že *trestný*

³² Srov. např. definici stalkingu in VITOUŠOVÁ, P. – ČÍRTKOVÁ, L. – KLOUBEK, M. – DURDÍK, T. *Pronásledování – hodnocení a řízení rizika (metoda SAM) v poradenské praxi Bílého kruhu bezpečí*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2007, s. 3 až 5: „*Pojem stalking zahrnuje různé varianty pronásledování v podobě více či méně zřetelného zastrašování či vyhrožování oběti, zahrnující jak psychické, tak až její fyzické terorizování, často (ale nikoli výhradně) vedené nenávisť, pomstou nebo i patologickou náklonností, které výrazně snižuje kvalitu jejího života a ohrožuje její bezpečí.*“

³³ Srov. MELOY, J. R. Stalking (obsessional following): A review of some preliminary studies. *Aggression and Violent Behaviour*. 1996, Vol. 1, No. 2, s. 147–162; dále viz MELOY, J. R. The Psychology of stalking. In: MELOY, J. R. (ed.). *The psychology of stalking*. San Diego: Academic Press, 1998, s. 2–21; MELOY, J. R. Stalking: An old behaviour, a new crime. *Psychiatric Clinics of North America*. 1999, Vol. 22, No. 1, s. 85–99; CURD, J. L. Stalking as a variant of domestic violence. *Bulletin of the American Association of Psychiatry and Law*. 1995, Vol. 23, No. 2, s. 219–230; DRESSING, H. – HENN, F. A. – GASS, P. Stalking behaviour: An overview of the problem and a case report of male to male stalking during delusional disorder. *Psychopathology*. 2002, Vol. 35, No. 5, s. 313–318; DRESSING, H. – GASS, P. Stalking – vom Psychoterror zum Mord. *Der Nervenarzt*. 2002, Vol. 73, s. 1112–1115; DRESSING, H. – KUEHNER, C. – GASS, P. Praevalenz von Stalking in Deutschland. *Psychiatrische Praxis*. 2005, Vol. 32, No. 2, s. 73–78.

³⁴ V diskusi na trestním kolegiu zazněla i argumentace proti argumentaci „nedokonavým videm“ slovního vyjádření rozhodných znaků („vyhrožuje“, „vyhledává“, „vytrvale ... kontaktuje“ apod.) s tím, že z toho je dovozována trvalost, což není podle diskusního oponentního příspěvku „pravda“, přičemž podle tohoto názoru tato slova neevokují trvalost, ale naopak v některých případech to může evokovat opakované naplňování (viz zápis z trestního kolegia ze dne 24. 2. 2021). Tato protiargumentace se však nevypořádává s tím, že u trvajících deliktů se běžně argumentuje právě nedokonavým videm slovesa předmětného znaku (srov. např. odůvodnění usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu č. 15/2017 Sb. rozh. tr.), byť se samozřejmě takové slovní vyjádření může vyskytnout i u hromadných trestných činů, přičemž rozhodující je charakter trestného činu vymezený slovním vyjádřením v zákoně s jeho nejen jazykovým (gramatickým), ale i teleologickým výkladem (viz shora).

³⁵ Srov. VÁLKOVÁ, H. in: ŠÁMAL, P. in: ŠÁMAL a kol., *Trestní zákoník III...*, s. 4454–4456.

čin nebezpečného pronásledování podle § 354 tr. zákoníku je trvajícím trestným činem (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2016, sp. zn. 6 Tdo 1375/2016, a ze dne 17. 5. 2017, sp. zn. 6 Tdo 492/2017). Na druhé straně ovšem nelze přehlížet, že podle literatury je i nadále sporné, zda jde o trestný čin *hromadný*³⁶ nebo *trvající*, čemuž podle shora uvedeného nasvědčuje dikce § 354 odst. 1 tr. zákoníku (arg. „dlouhodobě pronásleduje“), byť často jde zpravidla také o řadu dílčích aktů, ale to zákon podle vymezení tohoto trestného činu nepostihuje [zákon zde nestanoví ani nepřímou více aktů, které jsou potřeba k naplnění skutkové podstaty z hlediska hromadnosti a které by měly být jednoznačně alespoň na základě judikatury určitelné (srov. *a contrario* např. § 336 tr. zákoníku a v něm použitý pojem „opakovaně“), ale naopak dlouhodobé trvání]. Přitom trvajícím nebo hromadná podoba trestného činu není formou provedení trestného činu, která by tu někdy byla a jindy nebyla, nýbrž plyne a musí plynout ze zákona.³⁷ S ohledem na to je s podivem, že trestní kolegium Nejvyššího soudu tuto situaci s přihlédnutím k postupu na zasedání dne 24. 2. 2021 ani s odstupem několika let neřeší.

III. K TZV. SOUVISLÉMU JEDNÁNÍ V JUDIKATUŘE NEJVYŠŠÍHO SOUDU

Vzhledem k tomu, že zmíněné usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 866/2020 v odůvodnění uvedlo, že s ohledem na zákonné vymezení trestného činu nebezpečného pronásledování podle § 354 tr. zákoníku, který je svou povahou trestným činem trvajícím, pro který je „*typické jeho souvislé páčání nerozpadající se do dílčích útoků* [zvýraznil P. Š.], *kterým pachatel vyvolá protiprávní stav, jež následně udržuje*“, považuji za nutné se dále zabývat tzv. souvislým jednáním.³⁸ V diskusi o tomto rozhodnutí na zasedání kolegia také zazněla argumentace, že jde-li o kategorizace trestných činů pokračujících, trvajících a hromadných, „*učebnice trestního práva jsou schematické a pojmají základní kategorie, ale praxe se již do značné míry odlišuje a vytváří ještě další kategorie, tzv. souvislého jednání* [zvýraznil P. Š.]. *Tato kategorie se v judikatuře objevuje opakovaně, [...] příkladmo lze uvést rozhodnutí publikované pod č. 57/2007 Sb. rozh. tr., které se týká trestného činu zvýhodňování věřitele. Podle tohoto rozhodnutí platí, že pokud je trestný čin páčán po delší dobu a ve vztahu k většímu počtu poškozených a zvýhodněných věřitelů, kdy nelze rozdělit jednání na jednotlivé dílčí útoky, tak jde o jednání souvislé, nikoliv o pokračování v trestném činu. O souvislém jednání se hovoří např. i v rozhodnutí pod č. 46/2014 Sb. rozh. tr., které se týká trestného činu obecného ohrožení či pod č. 43/2011 Sb. rozh. tr., které se týká trestného činu zpronevěry.*“

³⁶ Srov. PROVAZNÍK, J. in: ŠČERBA a kol., *c. d.*, s. 2917–2918.

³⁷ Srov. VÁLKOVÁ, H. in: ŠÁMAL, P. in: ŠÁMAL a kol., *Trestní zákoník III...*, s. 4453.

³⁸ Obdobně se velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu vyslovil také v usnesení ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 15 Tdo 887/2014, ve kterém vyslovil právní názor, že trestný čin týráni osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 tr. zákoníku je trestným činem trvajícím, a to s odůvodněním, že jde o trestný čin, pro který je typické jeho souvislé páčání nerozpadající se do dílčích útoků.

S ohledem na to je třeba se zabývat tím, zda *tzv. souvislé jednání* je „další kategorií“ trestných činů vedle pokračování v trestném činu, trvajícího trestného činu a hromadného trestného činu, jak se naznačuje ve zmíněném vyjádření, někdy se v té souvislosti i hovoří o *tzv. stavových deliktech*, anebo jde jen o doplněk těchto kategorií z hlediska konkrétní charakteristiky posuzovaného trestného činu, např. zvýhodnění věřitele podle 223 tr. zákoníku, zpronevěry podle § 206 tr. zákoníku či obecného ohrožení podle § 272 tr. zákoníku.

V usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 10. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1154/2006 (č. 57/2007 Sb. rozh. tr.) bylo uvedeno, že u pokračování v trestném činu na rozdíl od trestných činů hromadných nebo trvajících není mnohost útoků nebo delší trvání znakem skutkové podstaty, ale je formou provedení posuzovaného trestného činu, a proto konkrétní trestný čin může v určitém případě naplňovat znaky pokračování, a v jiném nikoli. Byl-li trestný čin *zvýhodňování věřitele* podle § 256a tr. zákona (č. 140/1961 Sb.; nyní zvýhodnění věřitele podle § 223 tr. zákoníku) páchan po delší dobu a ve vztahu k většímu počtu poškozených a zvýhodněných věřitelů za stavu, v němž dlužník nebyl schopen plnit své splatné závazky, a to *souvislým jednáním*, které nelze rozdělit na jednotlivé dílčí útoky, nejde o pokračování v trestném činu podle § 89 odst. 3 tr. zákona (nyní § 116 tr. zákoníku), byť vykazuje některé jiné znaky pokračování a případně i prvky trestného činu hromadného. V takovém případě nelze za dílčí útoky pokračujícího trestného činu ve smyslu § 89 odst. 3 tr. zákona (nyní § 116 tr. zákoníku) a § 12 odst. 12 tr. řádu považovat neuhrazení konkrétní pohledávky poškozeného věřitele ani uhrazení určité pohledávky zvýhodněného věřitele, protože rozhodující je až celkový výsledek spočívající ve zvýhodnění některých věřitelů na úkor jiných, a to v souhrnu všech jejich pohledávek. V odůvodnění usnesení k tomu Nejvyšší soud dále uvedl, že trestný čin zvýhodňování věřitele podle § 256a tr. zákona (nyní zvýhodnění věřitele podle § 223 tr. zákoníku) spáchá ten, kdo jako dlužník, který není schopen plnit své splatné závazky, zmaří, byť i jen částečně, uspokojení svého věřitele tím, že zvýhodní jiného věřitele. V jednání obviněného tak nejsou rozhodné jednotlivé pohledávky, ať už zvýhodněných či poškozených věřitelů, jak tvrdí dovolatel, který navíc ve vztahu ke každé pohledávce (faktuře) vyžaduje splnit podmínku zahájení trestního stíhání, nýbrž vzhledem k charakteru jednání obviněného je zde rozhodující zvýhodňování určitých věřitelů na úkor jiných, a to v souhrnu všech jejich pohledávek, protože až v tomto celkovém kontextu je možno posoudit, zda vůbec a kdo případně byl tímto jednáním obviněného v konečném důsledku poškozen. V návaznosti na to pak samozřejmě nelze říci, jak např. jedna či druhá pohledávka uhrazená určitému zvýhodněnému věřiteli sama o sobě může poškodit jiného či jiné konkrétní věřitele, kterým obviněný jejich pohledávky neuhradil buď vůbec, či pouze zčásti. Svou povahou proto trestný čin zvýhodňování věřitele podle § 256a tr. zákona (nyní zvýhodnění věřitele podle § 223 tr. zákoníku) spáchaný obviněným způsobem vymezeným v shora citovaném rozsudku soudu prvního stupně vykazuje sice některé znaky pokračování v trestném činu a současně i prvky trestného činu hromadného, avšak nejedná se o trestný čin, který by byl spáchán za podmínek pokračování v trestném činu podle § 89 odst. 3 tr. zákona (nyní § 116 tr. zákoníku). Na jeho počátku je první v nalézacím řízení zjištěná neuhrazená pohledávka (ze dne 19. 2. 1997) a k jeho dokonání dojde až v okamžiku uhrazení poslední pohledávky zvýhodněnému

věřiteli (ze dne 27. 10. 2000). V této souvislosti je třeba zvažovat i námitku obviněného, že k úhradě některých pohledávek došlo již v letech 1997 a 1998, přičemž jejich „přednostní“ úhradou měl poškodit věřitele, jejichž pohledávky vznikly až v letech 1999 a 2000. Tato námitka neodpovídá obsahu spisu a skutkovému popisu jednání obviněného ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně, z kterého vyplývá, že i některé neuhrazené pohledávky byly z let 1997 až 1998, přičemž jejich celkový rozsah nemusí v konkrétních časových souvislostech zcela přesně navzájem korespondovat (jednotlivé pohledávky uhrazené na úkor neuhrazených nelze ani vzájemně porovnávat, a to vzhledem k různé době jejich vzniku, splatnosti a době uhrazení některých z nich), ale rozhodující je celkový výsledek, který je zejména v citovaném rozsudku soudu prvního stupně velmi přesně popsán, a to i pokud jde o míru zvýhodnění jednotlivých věřitelů, kterým obviněný nechal z prostředků společnosti S., s r. o., na úkor poškozených věřitelů jejich faktury proplatit. Lze tedy shrnout, že pokud byl trestný čin zvýhodňování věřitele podle § 256a tr. zákona (nyní zvýhodnění věřitele podle § 223 tr. zákoníku) páčán po delší dobu a ve vztahu k většímu počtu poškozených a zvýhodněných věřitelů za stavu, ve kterém dlužník nebyl schopen plnit své splatné závazky (byl v úpadku), což vedlo později k prohlášení konkursu, a to souvislým jednáním, které nelze rozdělit na jednotlivé dílčí útoky, nejde o pokračování v trestném činu podle § 89 odst. 3 tr. zákona (nyní § 116 tr. zákoníku), byť vykazuje některé další znaky pokračování a případně i prvky trestného činu hromadného. V takovém případě nelze za dílčí útoky pokračujícího trestného činu ve smyslu § 89 odst. 3 tr. zákona (nyní § 116 tr. zákoníku) a § 12 odst. 12 tr. řádu považovat neuhrazení konkrétní pohledávky poškozeného věřitele ani uhrazení určité pohledávky zvýhodněného věřitele, protože rozhodující je až celkový výsledek spočívající ve zvýhodnění některých věřitelů na úkor jiných, a to v souhrnu všech jejich pohledávek.

Obdobně bylo odůvodňováno, že *nejde* v konkrétním posuzovaném případě o *pokračování v případě trestného činu zpronevěry* podle § 206 tr. zákoníku, a to dokonce s přímým odkazem na předchozí rozhodnutí publikované pod č. 57/2007 Sb. rozh. tr., např. v usnesení ze dne 30. 8. 2010, sp. zn. 11 Tdo 561/2010, v němž Nejvyšší soud uvedl, že u pokračování v trestném činu není mnohost útoků znakem skutkové podstaty, ale je formou provedení konkrétního trestného činu. Jestliže se pachatel dopouštěl trestného činu zpronevěry podle § 248 tr. zákona (nyní § 206 tr. zákoníku) tím, že po delší dobu (např. několika let) na svém pracovišti průběžně prodával svěřené telefonní karty za účelem vlastního obohacení, přičemž toto jeho souvislé jednání není možno rozdělit na jednotlivé dílčí útoky, pak nebude možno učinit závěr o pokračování v tomto trestném činu, byť jeho jednání vykazuje některé znaky pokračování v trestném činu ve smyslu § 89 odst. 3 tr. zákona (např. jednotný záměr, stejný způsob provedení, časovou souvislost nyní podle § 116 tr. zákoníku), nýbrž půjde o jediný skutek jak z hlediska trestního práva hmotného, tak z hlediska trestního práva procesního. Pokud se uvedený čin neskládá z jednotlivých dílčích útoků pokračujícího trestného činu ve smyslu § 12 odst. 12 tr. řádu, nelze rozhodnout zprošťujícím výrokem podle § 226 tr. řádu ohledně těch konkrétních případů, u nichž bylo na rozdíl od obžaloby zjištěno, že pachatel nemohl jednat výše uvedeným způsobem, a to např. proto, že v určitých dnech nebyl v zaměstnání. Taková část žalovaného jednání se pak neuvede v popisu

skutku ve výroku odsuzujícího rozsudku (jen se z něj tzv. vypustí). Obdobně již před tím postupoval u zpronevěry Nejvyšší soud v usnesení ze dne 20. 2. 2008, sp. zn. 8 Tdo 13/2008 (č. 5/2009 Sb. rozh. tr.), v němž posuzoval případ, ve kterém došlo k přisvojení si více cizích svěřených věcí, a všechny tyto věci si obviněný přisvojil v rámci jednoho souvislého jednání spáchaného jediným útokem. Jeho jednání spočívalo v tom, že si přisvojil věci, jež mu byly v rámci pracovního poměru svěřeny za účelem pracovních povinností a které obviněný v okamžiku, kdy došlo k rozvázání pracovního poměru, popřípadě v dodatečně určené lhůtě, nevrátil. V důsledku toho šlo o jeden čin (skutek) s několikanásobným předmětem útoku, při němž je následkem součet hodnot všech věcí, které si obviněný takto přisvojil.

Dalším trestným činem, který může být *spáchán tzv. souvislým jednáním*, je podle judikatury *trestný čin obecného ohrožení* podle § 272 tr. zákoníku. V usnesení ze dne 13. 11. 2013, sp. zn. 4 Tdo 1094/2013, Nejvyšší soud znak obecného ohrožení spočívající v tom, že pachatel „*vydá lidi v nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví*“, vyložil tak, že ho lze naplnit nejen tím, že větší počet osob (nejméně sedm – viz č. 39/1982 Sb. rozh. tr.) je konkrétně a bezprostředně ohrožen ve stejném okamžiku, nýbrž i tehdy jsou-li takto ohroženy v krátkém časovém intervalu postupně, jediným souvislým nedělitelným jednáním pachatele. Taková situace může spočívat např. v tom, že pachatel jako řidič osobního motorového vozidla během pronásledování policejními vozidly jede v centru města i mimo obec extrémně nepřiměřenou vysokou rychlostí, touto rychlostí na červené světelné znamení projede několik frekventovaných křižovatek, předjíždí vozidla z různých stran, a to i v odstavném pruhu, dále pak znenadání opakovaně zabrzdí se snahou vyvolat hromadnou kolizi ostatních vozidel apod., přičemž v souhrnu těchto okolností vytvoří stav živelnosti a záměrně jej udržuje.

Další oblastí, v souvislosti s níž se Nejvyšší soud relativně častěji vyjadřoval k souvislému jednání, jsou *tzv. drogové trestné činy*, zejména jde o *judikaturu k trestnému činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy* podle § 283 tr. zákoníku související s vymezením pojmu skutek, jeho totožnosti a jeho popisem (srov. k tomu i č. 6/2008 a č. 75/2013 Sb. rozh. tr.³⁹).

³⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 1. 2007, sp. zn. 7 Tdo 1480/2006 (publikované pod č. 6/2008 Sb. rozh. tr.), vyslovilo právní názor, že jestliže ke spáchání trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1 tr. zákona (nyní § 283 odst. 1 tr. zákoníku) došlo jediným jednáním pachatele, jímž v určité době a na určitém místě prodával omamné či psychotropní látky více osobám, pak jejich prodej ve vztahu k jednotlivým osobám nepředstavuje dílčí útoky pokračujícího trestného činu ve smyslu ustanovení § 89 odst. 3 tr. zákona a § 12 odst. 12 tr. řádu. Pokud se za této situace v průběhu trestního stíhání v popisu skutku pouze změní (upřesní) okruh osob, kterým pachatel prodával omamné nebo psychotropní látky, oproti vymezení těchto osob v usnesení o zahájení trestního stíhání (§ 160 odst. 1 tr. řádu) či v obžalobě [§ 177 písm. c) tr. řádu], pak taková změna není důvodem k postupu podle § 160 odst. 5 tr. řádu, tj. k zahájení trestního stíhání pro další skutek. Obdobný právní názor byl vysloven i v nepublikovaných usneseních Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2016, sp. zn. 11 Tdo 1510/2015, či ze dne 21. 6. 2017, sp. zn. 11 Tdo 449/2017. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2012, sp. zn. 6 Tdo 894/2012, pak bylo opatřeno právní větou: „*Jako trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku je nutno posoudit čin pachatele i tehdy, byl-li až v průběhu jednání páchaného po určitou dobu a vykazujícího znaky trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku pravomocně odsouzen za trestný čin podle § 283 tr. zákoníku, jehož se dopustil jiným skutkem. Pro naplnění tohoto kvalifikačního znaku je rozhodný stav v době, kdy bylo dokončeno jednání, jímž byl čin spáchán, nikoliv, kdy bylo takové jednání započato.*“

Za reprezentativní rozhodnutí lze považovat např. usnesení ze dne 15. 8. 2012, sp. zn. 5 Tdo 801/2012, v jehož odůvodnění Nejvyšší soud uvedl, že „[...] obvinění v určitém časovém úseku průběžně jednak vyráběli drogu pro vlastní potřebu ale i za účelem její distribuce, a skutečně ji prodávali nebo darovali třetím osobám“. Při takovém skutkovém zjištění nelze dělit jednání obviněného na samostatné skutky ani jednotlivé dílčí útoky ve smyslu § 12 odst. 12 tr. řádu, neboť nelze přesně vymezit čas ani způsob provedení trestného činu; v podstatě v průběhu výroby neměli obvinění konkrétní představu o tom, jaké množství drogy si ponechají, jaké budou distribuovat, kdy a komu. Samozřejmě z hlediska doby spáchání činu je nutné objasnit časový úsek, po který pachatel výroby a distribuce (slovy zákona „nabídne, prodá nebo jinak opatří pro jiného“) naplňoval tyto alternativní znaky trestného činu podle § 283 tr. zákoníku, ale je v podstatě vyloučené oddělit nejen časem, ale i např. způsobem provedení, konkrétní jednání naplňující tyto alternativy tak, aby je bylo možné považovat za dílčí útok pokračujícího trestného činu. Přestože každý z dílčích útoků musí naplňovat stejnou skutkovou podstatu, a to i v různých alternativách, není zároveň třeba, aby každý dílčí útok vedený stejným záměrem naplnil skutkovou podstatu ve všech jejích znacích. Při splnění dalších podmínek pokračování, jak jsou stanoveny v § 116 tr. zákoníku, postačí, pokud je naplní až souhrn těchto dílčích útoků. Svou povahou nese předmětné jednání prvky hromadného trestného činu, jež se obecně v některých směrech podobá pokračování v trestném činu, neboť musí rovněž záležet ve více dílčích útocích. U hromadného trestného činu je znakem skutkové podstaty mnohost útoků, neboť na rozdíl od pokračování nestačí k jeho naplnění spáchání jednotlivého útoku. Podobnou situaci řešil Nejvyšší soud již v rámci posuzování otázky možnosti pokračování v trestném činu zvýhodnění věřitele podle § 223 tr. zákoníku, resp. ještě za dříve platné právní úpravy se jednalo o trestný čin zvýhodňování věřitele podle § 256a tr. zákona, v rozhodnutí publikovaném pod č. 57/2007 Sb. rozh. tr. (viz blíže shora). Byť tedy Nejvyšší soud hovoří v souvislosti s podmínkami pokračování podle § 116 odst. 1 tr. zákoníku poněkud nešťastně o „souhrnu dílčích útoků“, nakonec nepochybně činí závěr, že při takovém skutkovém zjištění nelze dělit jednání obviněného na jednotlivé dílčí útoky ani samostatné skutky ve smyslu § 12 odst. 12 tr. řádu, neboť nelze přesně vymezit čas ani způsob provedení trestného činu, když v podstatě v průběhu výroby neměli obvinění konkrétní představu o tom, jaké množství drogy si ponechají, jaké budou distribuovat, kdy a komu. To vyplývá i z odkazu na rozhodnutí publikované pod č. 57/2007 Sb. rozh. tr., které je založeno na souvislém jednání, jež nelze rozdělit na jednotlivé dílčí útoky (viz shora). Obdobně postupoval Nejvyšší soud již v usnesení ze dne 27. 3. 2009, sp. zn. 11 Tdo 1440/2008, nebo naopak později např. v usnesení ze dne 24. 3. 2015, sp. zn. 11 Tdo 19/2015, ze dne 22. 3. 2017, sp. zn. 11 Tdo 125/2017, či ze dne 13. 12. 2017, sp. zn. 11 Tz 38/2017. Ve svém usnesení ze dne 3. 2. 2016, sp. zn. 11 Tdo 1132/2015, Nejvyšší soud uvedl, že trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 tr. zákoníku „lze spáchat více různými způsoby, a to jak výrobou, dovozem, vývozem, průvozem, nabídnutím, zprostředkováním, prodejem, jiným opatřením jiné osobě či přechováním pro jinou osobu“. V konkrétním případě se tak může jednat o situaci, kdy pachatel vyrobí např. určité množství pervitinu, které v průběhu výroby i následně rozprodává více lidem a v mezidobí jej pro tyto osoby přechovává. Právě z tohoto dů-

vodu bylo judikaturou vysvětleno, že „výroba tohoto určitého množství je jednotčím prvkem, díky kterému nelze např. v prodeji různým osobám či v tom, že k prodeji docházelo s časovým odstupem, spatřovat důvod pro rozdělení jednání do jednotlivých skutků. Z logiky věci se však podává, že stejným jednotčím prvkem může být také přechovávání určitého množství pro jinou osobu či např. opatření určitého množství drogy najednou, které pachatel následně rozprodává po částech.“ V návaznosti na to v rozhodnutí ze dne 24. 5. 2016, sp. zn. 11 Tdo 240/2016, Nejvyšší soud uvedl, že trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 tr. zákoníku lze spáchat více různými způsoby, a to jak výrobou, dovozem, vývozem, průvozem, nabídnutím, zprostředkováním, prodejem, jiným opatřením jiné osobě či přechováním pro jinou osobu. V konkrétním případě se může jednat o situaci, kdy pachatel vyrobí např. určité množství pervitinu, které následně rozprodává více lidem a v mezidobí jej pro tyto osoby přechovává. Výroba tohoto určitého množství je jednotčím prvkem, díky kterému nelze např. v prodeji různým osobám či v tom, že k prodeji docházelo s časovým odstupem, spatřovat důvod pro rozdělení jednání do jednotlivých skutků. Byť se v některých těchto rozhodnutích *Nejvyšší soud konkrétně nevyjadřuje, že jde o tzv. souvislé jednání*, je zřejmé, že i v nich z tohoto vymezení vychází.

Pojem *souvislého jednání* pak Nejvyšší soud používá, jak již bylo shora uvedeno, také u trvajících deliktů z hlediska charakteristiky jejich trvání. V tomto směru je třeba odkázat na již zmíněné usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 15 Tdo 887/2014 (č. 17/2015 Sb. rozh. tr.), ve kterém vyslovil právní názor, že trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 tr. zákoníku je trestným činem trvajícím, a to s odůvodněním, že jde o trestný čin, pro který je typické jeho souvislé páchání nerozpadající se do dílčích útoků. Z tohoto důvodu posouzení charakteru trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 tr. zákoníku (dříve trestného činu týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě podle § 215a tr. zákona) jako pokračujícího trestného činu není správné; v tomto směru v odůvodnění odkázal i na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. 1. 2009, sp. zn. 11 Tdo 1607/2008 („*Trestný čin týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě podle § 215a tr. zákona je svou povahou [...] trestným činem trvajícím. Jeho podstata spočívá v udržování protiprávního stavu, který pachatel tohoto trestného činu vyvolal nebo vznikl bez jeho přičinění.*“).

V poněkud jiném významu je pojem „souvislého jednání“ používán v některých rozhodnutích u jednání pachatele kvalifikovaného jako trestný čin opilství podle § 360 tr. zákoníku. Již v rozhodnutí publikovaném pod č. 5/1956 Sb. rozh. tr. bylo uvedeno, že jednotlivé skutky, jichž se pachatel dopustil v témže stavu opilosti, nutno považovat za jediné jeho souvislé jednání. V podstatě totéž zopakoval Okresní soud Praha-západ v rozsudku ze dne 13. 5. 1993, sp. zn. 1 T 62/93,⁴⁰ v němž uvedl, že dopustil-li se pachatel v témže stavu nepřičetnosti více útoků, které jinak mají znaky trestných činů, a to i různých skutkových podstat, je nutno takové útoky posuzovat z hlediska znaků trestného činu opilství podle § 201a tr. zákona (nyní § 360 tr. zákoníku) jako jedno souvislé jednání – jeden skutek. Tento právní názor v zásadě zopakovala i pozdější

⁴⁰ Rozhodnutí bylo publikováno pod č. 26 v časopise *Soudní rozhledy*. 1995, roč. 1, č. 1, s. 23–24.

judikatura, když v rozhodnutí ze dne 15. 11. 2006, sp. zn. 7 Tdo 1379/2006, Nejvyšší soud uvedl, že skutková podstata trestného činu opilství podle § 360 odst. 1 tr. zákoníku je naplněna tím, že se pachatel požitím nebo aplikací návykové látky nebo jinak přivede, byť i z nedbalosti, do stavu nepřičetnosti, v němž se dopustí činu jinak trestného. I když se pachatel dopustí více útoků, které by zakládaly více činů jinak trestných, všechny tyto jednotlivé útoky tvoří jeden trestný čin opilství podle § 360 odst. 1 tr. zákoníku (srov. č. 16/1960 Sb. rozh. tr.). Takovému právnímu posouzení skutku musí odpovídat i tzv. právní věta rozsudku. Zajímavé je, že Nejvyšší soud zde nehovoří o „souvislém jednání“, ale naopak o více jednotlivých útocích, které tvoří jeden trestný čin opilství. Obdobně to uvádí i naše učebnice s poukazem na rozhodnutí publikované pod č. 16/1960, podle níž, jestliže se pachatel v nepřičetnosti, kterou si zaviněně přivodil požitím nebo aplikací návykové látky, dopustí více útoků, které by jinak zakládaly více trestných činů, všechny tyto jednotlivé útoky tvoří *jeden skutek*, a tedy jeden trestný čin opilství.⁴¹

IV. ZÁVĚR

Z toho, co bylo uvedeno, vyplývá, že uvedená judikatura vztahující se k tzv. souvislým jednáním se vyvinula v návaznosti a k rozlišení od pokračování (výjimkou je jen specifická judikatura k trestnému činu opilství nyní podle § 360 tr. zákoníku). I když v některých rozhodnutích zejména v oblasti drogových trestných činů se hovoří i o prvcích hromadných trestných činů, nebyly úvahy o souvislém jednání konkrétního trestného činu použity pro odlišení takového jednání od tohoto typu trestných činů, byť i u něho jsou rozlišovány jednotlivé útoky, ovšem nikoli ve smyslu pokračování v trestném činu, neboť povaha tohoto trestného činu plyne ze zákona, přičemž jak již bylo uvedeno, nestačí jeden útok (akt), ale je jich třeba několik, a to i v případě, ve kterém je mnohost podmínkou použití vyšší trestní sazby [např. již zmíněný § 279 odst. 3 písm. b) tr. zákoníku]. Lze si samozřejmě představit i u hromadného trestného činu, např. u hromadění, výroby či opatřování zbraní nebo ve značném množství střeliva ve smyslu posledně uvedeného ustanovení, také nezřetelné jednání rozpadající se na jednotlivé dílčí útoky (např. při hromadění střeliva jeho kontinuální výrobou na strojním zařízení) v shora uvedeném smyslu (obdobně jako např. u výroby či přechovávání omamných a psychotropních látek), ale toto z hlediska naplnění hromadného trestného činu nemá podstatný význam, neboť jde o dosažení určité „hranice“, kdy už je znak takového trestného činu naplněn. Navíc ustanovení § 12 odst. 12 tr. řádu se u hromadného trestného činu stejně jako u trvajících trestných činů nepoužije. Proto takové rozlišování souvislých jednání u hromadných trestných činů nemá v soudní praxi význam. Naproti tomu u trvajících trestných činů je souvislé jednání pravidlem, neboť jde o vyvolání a udržování protiprávního stavu nebo jeho udržování, aniž zákon vyžaduje, aby jej také vyvolal.

⁴¹ GRĚVNA, T. in: ŠÁMAL – GRĚVNA – BOHUSLAV – NOVOTNÝ – HERCZEG – VANDUCHOVÁ a kol., *c. d.*, s. 1032; obdobně PROVAZNÍK, J. in: ŠČERBA a kol., *c. d.*, s. 2996, byť hovoří o různých kvazi jednáních, kterými jsou spáchány různé činy jinak trestné, a o jednom „souvislém časovém úseku“. Naproti tomu o „souvislém jednání a jednom skutku“ pachatele v témže stavu nepřičetnosti hovoří komentáře: ŠÁMAL, P. – GRĚVNA, T. – ŠÁMALOVÁ, M. in: ŠÁMAL a kol., *Trestní zákoník III...*, s. 4528; ZEZULOVÁ, J. in: DRAŠTÍK – FREMR – DURDÍK – RŮŽIČKA – SOTOLÁŘ a kol. *Trestní zákoník...*, 2015, s. 2808.

Mám-li tedy odpovědět na shora uvedenou otázku, je podle mého názoru tzv. souvislé jednání jen *doplňkem* v teorii i praxi rozlišovaných *kategorií pokračování* v trestném činu, trestných činů *trvajících* a trestných činů *hromadných* z hlediska konkrétní charakteristiky posuzovaného spáchaného trestného činu a *nejde o samostatnou kategorii obdobnou vymezeným typům trestných činů*. Vymezení takového souvislého jednání v judikatuře *má význam u trestných činů, které mohou být spáchány v pokračování* (na rozdíl od hromadných nebo trvajících trestných činů), a to zejména z procesního pohledu při použití § 12 odst. 12 tr. řádu, podle kterého se skutkem ve smyslu trestního řádu, tedy v procesním smyslu, rozumí i dílčí útok pokračujícího trestného činu, není-li výslovně v trestním řádu stanoveno jinak, což pak má zásadní význam při meritorním rozhodování z hlediska totožnosti skutku, kdy dílčí útok nevytváří ve vztahu k dalším dílčím útokům v pokračování překážku věci pravomocně rozhodnuté (srov. např. č. 60/2002, č. 28/2005, č. 29/2005-I., č. 27/2006-I., č. 32/2007, č. 11/2010, č. 43/20011-I. Sb. rozh. tr.). Následně v situaci, kdy není rozhodnuto o všech dílčích útocích tvořících pokračování v hmotněprávním smyslu jedním odsuzujícím rozsudkem, přichází v úvahu rozhodování o společném trestu podle § 45 tr. zákoníku.

Uvedený závěr, že jde jen o doplněk pokračování, trvajících a hromadných trestných činů, a nikoli o samostatnou kategorii trestných činů páchaných po delší dobu, vyplývá i z toho, že souvislé jednání ve shora uvedeném smyslu se používá nejen z hlediska odlišení od pokračování u trestných činů, které touto formou být spáchány mohou, ale nemusí, ale i jako vymezení typického jednání u trvajících trestných činů, jak to vyplývá ze shora uvedené judikatury Nejvyššího soudu (srov. usnesení velkého senátu trestního kolegia ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 15 Tdo 887/2014, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2020, sp. zn. 8 Tdo 866/2020).

Na tomto závěru nemůže nic změnit, že někdy se v literatuře nebo v judikatuře objevuje *nejednoznačné vyjádření*, zda určitý trestný čin naplňuje znaky některé z kategorií pokračování v trestném činu, hromadného trestného činu či trvajících trestného činu, popř. tvrzení, že je určení některé z uvedených kategorií sporné, či je třeba to vyjádřit jejich kombinací. Tak např. v prvních i dalších vydáních pražské učebnice *Trestní právo hmotné* se u trestného činu zanedbání povinné výživy objevil názor, že „[p]odle názoru vyjádřeného v rozhodnutí č. 27/1969 Sb. rozh. tr. je zanedbání povinné výživy trestným činem trvajícím. Část praxe má však za to, že je to pokračování v trestném činu s prvky hromadného trestného činu, ty jsou spatřovány v tom, že k trestní odpovědnosti je zpravidla třeba nesplnění několika alimentálních dávek. Tomuto názoru je třeba dát přednost.“⁴² Podobný závěr u trestného činu zanedbání povinné výživy je bez bližšího

⁴² NOVOTNÝ – DOLENSKÝ – VAĽO – VOKOUN, *c. d.*, s. 109, 2. vyd., s. 125, 3. vyd. s. 137, atd. Podobný závěr bez bližšího odůvodnění je učiněn i ŠČERBOVOU, V. in: ŠČERBA a kol., *c. d.*, s. 1599–1600, kde se uvádí: „*Jedná se o pokračující trestný čin s prvky trestného činu hromadného, není proto rozhodné, jestli vyživovací povinnost nebyla plněna soustavně po dobu delší než čtyři měsíce (mysleno po sobě jdoucích), či jestli této doby bylo dosaženo v rámci delšího časového úseku (například v průběhu celého roku). Jednotlivé dílčí útoky tohoto pokračujícího přečinu se sčítají, proto přesáhne-li celková doba, po kterou výživné nebylo plněno, zákonem požadované čtyři měsíce, je trestný čin zanedbání povinné výživy dokonán. K tomu je ovšem třeba uvést, že toto by mohlo platit jen v případě splnění všech znaků pokračování podle § 116 tr. zákoníku, přičemž však nelze souhlasit, že dílčí útoky se sčítají (u pokračování jsou dílčí útoky samostatné, a dokonce procesně jde o samostatné skutky), neboť sčítat se může jen nezaplacené výživné*“

odůvodnění učiněn i v komentáři ŠČERBA, F. a kol. *Trestní zákoník*, kde se uvádí: „*Jedná se o pokračující trestný čin s prvky trestného činu hromadného, není proto rozhodné, jestli vyživovací povinnost nebyla plněna soustavně po dobu delší než čtyři měsíce (mysleno po sobě jdoucích), či jestli této doby bylo dosaženo v rámci delšího časového úseku (například v průběhu celého roku). Jednotlivé dílčí útoky tohoto pokračujícího přečinu se sčítají, proto přesáhne-li celková doba, po kterou výživné nebylo plněno, zákonem požadované čtyři měsíce, je trestný čin zanedbání povinné výživy dokonán.*“⁴³ K tomu je ovšem třeba uvést, že toto by mohlo platit jen v případech splnění všech znaků pokračování podle § 116 tr. zákoníku, přičemž však nelze souhlasit s tím, že dílčí útoky se sčítají (u pokračování jsou dílčí útoky samostatné a dokonce procesně jde o samostatné skutky), poněvadž sčítat se může jen nezaplacené výživné (nebo v případě trvajícího deliktu i doba páchání, ovšem za podmínky, že nedošlo k přerušení trvání); jinou otázkou je, zda dílčí útoky vyjadřují „hromadnost“. Podle mého názoru formulace „[k]do neplní [...] svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce“ svědčí zde pro trvající delikt, a to z obdobných důvodů, jak jsem to již uvedl shora v části II. ohledně trestného činu nebezpečného pronásledování podle § 354 tr. zákoníku a výkladu pojmu „jiného dlouhodobě pronásleduje“, který také vyjadřuje „trvání“.

Tak také v zásadě vyznívá judikatura, která uvádí u zanedbání povinné výživy argumenty ve prospěch trvajícího trestného činu, který trvá nepřetržitě po dobu, po kterou je udržován protiprávní stav [srov. č. 27/1969 a č. 32/2007 Sb. rozh. tr.; č. 1/1980 (s. 7, 14) *Bulletinu NS ČSR*, trestní část], přičemž minimálně to musí být podle § 196 odst. 1 tr. zákoníku *po dobu delší než čtyři měsíce*. Tento protiprávní stav může být i na kratší dobu přerušen, což je pak třeba vyjádřit v rozhodnutí uvedením takového období či jednotlivé dávky či dávek, popř. i jejich částí, které povinný na výživné neuhradil. Pokud vyživovací povinnost nebyla plněna soustavně *čtyři měsíce po sobě jdoucí*, ale naopak v rámci delšího časového úseku jen v některých obdobích, sčítají se za podmínky, že nedošlo k přerušení trvání, ty doby, kdy výživné nebylo plněno. Rozhodné je, aby součet těchto období, kdy pachatel neplnil vyživovací povinnost, *přesáhl čtyři měsíce*.⁴⁴ Musí zde tedy jít o *souvislé jednání* ve shora uvedeném smyslu v části III.; nemusí však jít o jednání soustavné.

Navíc by měl shora uvedený názor, že zanedbání povinné výživy je pokračujícím trestným činem s prvky trestného činu hromadného, se kterým zásadně nesouhlasím, neblahé *procesní důsledky vzhledem k § 12 odst. 12 tr. řádu*. Například byly-li by v obžalobě žalovány určité měsíce neplnění vyživovací povinnosti a v dokazování v řízení před soudem by bylo zjištěno, že za jeden měsíc či dva měsíce (kvalifikované jako dílčí útoky) obžalovaný výživné oprávněné osobě uhradil, zatímco za jiné další nežalované měsíce naopak vyživovací povinnost nesplnil, nebylo by možno při takovém prokázání dalších nežalovaných útoků je doplnit do skutku, a obžalovaného by bylo nutno na základě dokazování pro neprokázané dílčí útoky obžaloby zprostit, příp. pokud by již celý žalovaný skutek v důsledku toho nenaplňoval minimální dobu čtyř měsíců, ho

nebo doby trvání neplnění vyživovací povinnosti, což právě v tomto posledně uvedeném případě svědčí proti prezentovanému názoru o pokračování, a naopak ve prospěch trvajícího deliktu.“

⁴³ Tamtéž, s. 1599–1600.

⁴⁴ ŠÁMAL, P. – ŠÁMALOVÁ, M. in: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník III...*, s. 2446.

zprostit pro celý skutek, a to přesto, že byly zjištěny další nové, avšak nezažalované dílčí souvislé útoky.⁴⁵ Při posouzení zanedbání povinné výživy ve smyslu shora uvedené judikatury jako trvajících trestného činu tyto důsledky nenastanou, neboť trvajících delikt je jak z hlediska hmotněprávního, tak i procesního jediným skutkem i trestným činem (srov. č. 32/2007 Sb. rozh. tr.).

Také z těchto příkladů vyplývá, jak je důležité správně určit povahu konkrétního trestného činu z hlediska, zda se jedná o trestný čin trvajících či hromadný, či zda jde o trestný čin, který může, ale také nemusí být spáchán za podmínek pokračování v trestném činu podle § 116 tr. zákoníku,⁴⁶ kdy má pak zásadní význam i určení, zda u této poslední uvedené kategorie jde či nejde o souvislé jednání (srov. č. 57/2007 Sb. rozh. tr.⁴⁷ a č. 43/2011-I. Sb. rozh. tr.⁴⁸), a jak je důležité, aby Nejvyšší soud náležitě a odpovědně plnil svou úlohu sjednocovatele judikatury obecných soudů. Jedině tím je možno docílit správné a spravedlivé rozhodování obecných soudů v dalších obdobných věcech.

prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.
Ústavní soud
pavel.samal@nsoud.cz
Právnická fakulta Univerzity Karlovy
samal@prf.cuni.cz

⁴⁵ To vyplývá z ustálené publikované judikatury, např. č. 60/2002, č. 28/2005, č. 29/2005-I., č. 27/2006-I., č. 32/2007, č. 11/2010, č. 43/2011-I. Sb. rozh. tr. a další.

⁴⁶ Samozřejmě nic nebrání při zásadním rozlišení uvedených kategorií trestných činů a jejich jednoznačného určení, aby takto určená kategorie např. pokračujícího trestného činu nebo trvajících trestného činu, byla doplněna pro jeho bližší charakteristiku i např. formulací „s prvky trestného činu hromadného“ vyjadřující bližší jeho povahu, což však nic nezmění na jeho podstatě trestného činu pokračujícího nebo trvajících pro další hmotněprávní a zejména procesní posuzování.

⁴⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 10. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1154/2006 (č. 57/2007 Sb. rozh. tr.), bylo uveřejněno s těmito právními větami: „*U pokračování v trestném činu na rozdíl od trestných činů hromadných nebo trvajících není mnohost útoků nebo delší trvání znakem skutkové podstaty, ale je formou provedení posuzovaného trestného činu, a proto konkrétní trestný čin může v určitém případě naplňovat znaky pokračování a v jiném nikoliv. Byl-li trestný čin zvýhodňován věřitelem podle § 256a tr. zákona (nyní zvýhodnění věřitele podle § 223 tr. zákoníku) páchan po delší dobu a ve vztahu k většímu počtu poškozených za stavu, v němž dlužník nebyl schopen plnit své splatné závazky, a to souvislým jednáním, které nelze rozdělit na jednotlivé dílčí útoky, nejde o pokračování v trestném činu podle 89 odst. 3 tr. zákona. (nyní § 116 tr. zákoníku), byl vykazuje některé jiné znaky pokračování a případně i prvky trestného činu hromadného. V takovém případě nelze za dílčí útoky pokračujícího trestného činu ve smyslu 89 odst. 3 tr. zákona (nyní § 116 tr. zákoníku) a § 12 odst. 12 tr. řádu považovat neuhrazení konkrétní pohledávky poškozeného věřitele ani uhrazení určité pohledávky zvýhodněného věřitele, protože rozhodující je až celkový výsledek spočívající ve zvýhodnění některých věřitelů na úkor jiných, a to v souhrnu všech jejich pohledávek.“*

⁴⁸ V usnesení ze dne 30. srpna 2010, sp. zn. 11 Tdo 561/2010 (č. 43/2011-I. Sb. rozh. tr.), Nejvyšší soud uvedl: „*U pokračování v trestném činu není mnohost útoků znakem skutkové podstaty, ale je formou provedení konkrétního trestného činu (srov. rozhodnutí pod č. 57/2007 Sb. rozh. tr.). Jestliže se pachatel dopouští trestného činu zpronevěry podle § 248 tr. zákona (nyní § 206 tr. zákoníku) tím, že po delší dobu (např. několika let) na svém pracovišti průběžně prodával svěřené telefonní karty za účelem vlastního obohacení, přičemž toto jeho souvislé jednání není možno rozdělit na jednotlivé dílčí útoky, pak nebude možno učinit závěr o pokračování v tomto trestném činu, byl jeho jednání vykazuje některé znaky pokračování v trestném činu ve smyslu § 89 odst. 3 tr. zákona (např. jednotný záměr, stejný způsob provedení, časovou souvislost nyní podle § 116 tr. zákoníku), nýbrž půjde o jediný skutek jak z hlediska trestního práva hmotného, tak z hlediska trestního práva procesního. Pokud se uvedený čin neskládá z jednotlivých dílčích útoků pokračujícího trestného činu ve smyslu § 12 odst. 12 tr. řádu, nelze rozhodnout zprošťujícím výrokem podle § 226 tr. řádu ohledně těch konkrétních případů, u nichž bylo na rozdíl od obžaloby zjištěno, že pachatel nemohl jednat výše uvedeným způsobem, a to např. proto, že v určitých dnech nebyl v zaměstnání. Taková část žalovaného jednání se pak neuvede v popisu skutku ve výroku odsuzujícího rozsudku (jen se z něj tzv. vypustí).“*